

EHMEDÊ XANÎ

NÛBIHARA BIÇÛKAN

نوبهارا بچو و کان

Der Vorfrühling der Kinder

Das klassische kurdisch-arabische
Lehrgedicht von 1683

Mit Übersetzung, Kommentar und Analyse

ROHFASSUNG · NICHT ZUR VERBREITUNG · NICHT ZUR VERÖFFENTLICHUNG

Ehmedê Xanî

Nûbara Biçûkan

نوبهارا بچوکان

Erstlingsfrucht der Kleinen

Leseausgabe

mit Wörterverzeichnis

Arabische Schrift · Kurmancî · Deutsch

Herausgegeben von

Mario Fischer

Wien

ROHFASSUNG · NICHT ZUR VERBETUNG · NICHT ZUR VERÖFFENTLICHUNG

ROHFASSUNG · NICHT ZUR VERBREITUNG · NICHT ZUR VERÖFFENTLICHUNG

Ehmedê Xanî: Nûbara Biçûkan – *Erstlingsfrucht der Kleinen*

Arabisch-kurdisches Wörterbuch in Versen. Leseausgabe mit deutscher Übersetzung und Wörterverzeichnis.

Herausgeber: Mario Fischer, Wien

Rohfassung. Diese Fassung ist noch nicht gegengelesen. Text, Übersetzung und Wörterverzeichnis können Fehler enthalten und werden vor einer Veröffentlichung durchgesehen.

© 2026 Mario Fischer, Wien. Alle Rechte beim Herausgeber. Vervielfältigung und Weitergabe, auch auszugsweise, nur mit Zustimmung des Herausgebers.

Stand: 25. Oktober 2026

*

INHALT

VORSPANN

EINLEITUNG	v
ZU DIESER AUSGABE	vii

DER TEXT

Destpêk	Vorrede des Dichters	1
Qit'e 1	Mefa'ilun fe'ûlun, mefa'ilun fe'ûlun	2
Qit'e 2	Mufte'ilun mefa'ilun, mufte'ilun mefa'ilun	4
Qit'e 3	Fa'ilatun, fa'ilatun, fa'ilat	6
Qit'e 4	Mustef'ilun, mustef'ilun, mustef'ilun, mustef'ilun	8
Qit'e 5	Mustef'ilatun, mustef'ilatun	10
Qit'e 6	Mef'ûlu fa'ilatun, mef'ûlu fa'ilatun	11
Qit'e 7	Fa'ilatun fa'ilatun fa'ilatun fa'ilat	13
Qit'e 8	Mufte'ilun fa'ilun, mufte'ilun fa'ilun	16
Qit'e 9	Mef'ûlu mefa'ilun, mef'ûlu mefa'ilun	18
Qit'e 10	Mufte'ilun mufte'ilun, mufte'ilun, mufte'ilun	20
Qit'e 11	Mufte'ilun mufte'ilun fa'ilun	22
Qit'e 12	Mefa'ilun mefa'ilun mefa'ilun mefa'ilun	24
Qit'e 13	Fe'ûlun fe'ûlun fe'ûlun fe'ûl	26
Tarîx	Chronogramm	31

ANHANG

WÖRTERVERZEICHNIS	33
QUELLEN	45

ROHFASSUNG · NICHT ZUR VERBREITUNG · NICHT ZUR VERÖFFENTLICHUNG

✱ EINLEITUNG

DER DICHTER

Ehmedê Xanî (um 1650/51 – um 1707) gilt als der bedeutendste Dichter der klassischen kurdischen Literatur. Sein Geburtsjahr lässt sich aus seinem Hauptwerk erschließen: Am Ende von *Mem û Zîn* gibt er an, das Werk im Jahr 1106 der Hidschra (1694/95) im Alter von vierundvierzig Jahren vollendet zu haben. Sein Beiname verweist auf den Stamm der Xaniyan im Gebiet von Hakkari; den größten Teil seines Lebens verbrachte er in Bayezîd (heute Doğubayazıt) am Fuß des Ararat, wo er als Gelehrter und Lehrer wirkte. Sein Grab neben dem İshak-Paşa-Palast wird bis heute besucht.

Xanî durchlief die Ausbildung der kurdischen Medresen (*hucra*) mit ihrem Kanon arabischer Grammatik, Logik, Rechtslehre und Theologie und beherrschte neben dem Kurdischen das Arabische, Persische und Türkische. Bemerkenswert ist, dass er sich bewusst für das Kurdische als Sprache der Dichtung und des Unterrichts entschied. In der Vorrede zu *Mem û Zîn* begründet er das ausdrücklich: Er habe auf Kurdisch geschrieben, damit niemand sagen könne, die Kurden seien ohne Bildung und ohne eigenes Schrifttum. Diese Haltung – Kurdisch als vollwertige Literatur- und Bildungssprache neben den drei großen Sprachen der islamischen Welt – verbindet seine Werke.

DIE WERKE

Von Xanî sind vier Werke überliefert. *Mem û Zîn* (1694/95), ein Versepos von rund 2600 Doppelversen, gestaltet die volkstümliche Liebesgeschichte von Mem und Zîn als mystische Allegorie; seine Vorrede mit der Klage über die Uneinigkeit der kurdischen Fürsten hat das Werk im 20. Jahrhundert zu einem Nationalepos gemacht. Die *Nûbara Bîçûkan* (1683/84) ist das hier vorgelegte Wörterbuch. Die *‘Eqîda İmanê* ist ein kurzer Katechismus der Glaubenslehre in kurdischen Versen, ebenfalls für den Unterricht bestimmt. Dazu kommen verstreute Gedichte (Ghaselen und Ruba‘iyat), die später zu einem Dîwan zusammengestellt wurden.

DIE NÛBARA BÎÇÛKAN

Der Titel bedeutet „Erstlingsfrucht der Kleinen“: *nûbar* (auch *nûbihar*) ist die erste Frucht des Jahres, die Gabe des Frühlings, *bîçûk* das kleine Kind. Das Werk ist ein arabisch-kurdisches Wörterbuch in Versen und gilt als das älteste erhaltene Wörterbuch des Kurdischen überhaupt. Nach dem Chronogramm am Schluss entstand es im Jahr 1094 der Hidschra (1683); Kaya deutet das Datum als Newroz, den 11. Adar dieses Jahres.

Seinen Zweck nennt Xanî in der Vorrede (Destpêk, Beyt 8–11) selbst: Er schreibe nicht für die Angesehenen und Gelehrten, sondern für die kleinen Kinder der Kurden, die den Koran zu Ende gelesen haben und nun die Schrift verstehen lernen sollen. Die Kinder kannten zu diesem Zeitpunkt die arabische Schrift und den Klang des Korantextes, aber kaum die Bedeutung der Wörter. Hier setzt die *Nûbar* an: Sie lehrt einen Grundwortschatz des Arabischen, übt zugleich das Lesen des Kurdischen in arabischer Schrift und führt nebenbei in die Verslehre ein.

Xanî stellt sich damit in eine Gattung, die in der islamischen Welt weit verbreitet war: das gereimte Lernwörterbuch für Kinder. Das bekannteste Vorbild ist der persisch-arabische *Nişāb aş-Şibyān* des Abū Naşr Farāhî (13. Jahrhundert), im Osmanischen Reich entsprach ihm die persisch-türkische *Tuhfe-i Şāhidî* (16. Jahrhundert). Neu ist bei Xanî, dass er die Form für das Kurdische nutzt und damit eine Sprache, die damals kaum geschrieben wurde, in den Unterricht der Medrese bringt.

AUFBAU UND VERFAHREN

Auf eine Vorrede in vierzehn Beyts folgen dreizehn Stücke (*qit‘e*), jedes in einem anderen Versmaß der arabisch-persischen Metrik (‘Arūd). Die Überschrift jedes Stücks nennt das Metrum mit seinem arabischen Namen, und meist im zweiten Beyt werden die Versfüße selbst aufgesagt (*mef‘ûlun fe‘ûlun ...*) – ein Merkvers, mit dem die Schüler das Metrum gleichsam mitsingen und auswendig lernen. Danach reihen die Verse Wortgleichungen aneinander: das arabische Wort, dann seine kurdische Entsprechung, oft verbunden durch Formeln wie „ist“, „ebenso“ oder „was sind sie beide?“. Den Schluss bildet ein Chronogramm in Prosa, ein Rätsel, das zum Entstehungsjahr führt.

Die Wortfelder reichen von Gott, Prophet und Glaubenslehre über Verwandtschaft, Körper, Haus und Gerät bis zu Tieren, Pflanzen, Speisen und Himmelserscheinungen; im letzten Stück stehen die scherzhaften Beinamen (*kunya*) der arabischen Lexikographie, etwa „Vater des Hārīt“ für den Löwen. Der Ton ist lehrhaft, aber nicht trocken: Ermahnungen an den fleißigen Schüler, kleine Wortspiele und die Freude am Klang der Reime gehören dazu.

ÜBERLIEFERUNG UND WIRKUNG

Die *Nûbar* wurde über zwei Jahrhunderte in den Medresen Kurdistans als erstes Lesebuch nach dem Koran verwendet und ist in zahlreichen Handschriften erhalten, darunter einer aus dem 18. Jahrhundert in der British Library (Or. 5932). Sie wurde mehrfach nachgeahmt; die bekannteste Nachfolge ist die *Ehmedî* des Şêx Marûfê Nodê (1795), ebenfalls ein arabisch-kurdisches Wörterbuch in Versen, das der Verfasser für seinen Sohn Ehmed schrieb. Gedruckt erschien die *Nûbar* unter anderem in Istanbul 1903; diesem Druck folgt die arabische Schrift der vorliegenden Ausgabe. Eine lateinschriftliche Ausgabe legte Z. Kaya 1986 in Stockholm vor.

Für heutige Leser ist die *Nûbar* in doppelter Weise aufschlussreich: als Zeugnis der kurdischen Sprache des 17. Jahrhunderts, deren Wortschatz und Lautgestalt sie in datierter Form festhält, und als Einblick in den Alltag des Medresenunterrichts, in dem Arabisch, Kurdisch und Verslehre zusammen gelernt wurden.

ROHFASSUNG · NICHT ZUR VERBREITUNG · NICHT ZUR VERÖFFENTLICHUNG

*

ZU DIESER AUSGABE

Jedes Beyt steht in mehreren Fassungen: oben die arabische Schrift, darunter links die deutsche Übersetzung, rechts die kurdische Umschrift. Gezählt wird nach Stück (Qit'e) und Beyt.

Arabische Schrift. Nach dem Druck Istanbul 1903 (Faksimile). Die Schreibung des Drucks ist beibehalten.

Kurmancî. Lateinische Umschrift, bereinigt, verglichen mit der Ausgabe von Z. Kaya (Roja Nû, Stockholm 1986).

Deutsch. Neue Arbeitsübersetzung, bewusst wörtlich, Halbvers für Halbvers. In den Wortgleichungen stehen die deutschen Bedeutungen in Klammern hinter den kurdischen Wörtern.

Lesarten. Zusatzverse anderer Textzeugen stehen als Lesart an der Stelle, an der sie überliefert sind, mit Angabe der Quelle.

Wörterverzeichnis. Es verzeichnet die Wortgleichungen aus Xanîs Versen: das arabische Wort (Wörterbuchform ohne Vokalzeichen), seine Umschrift wie im Vers, Xanîs kurdische Entsprechung, ergänzte deutsche und türkische Bedeutungen und die Belegstellen (Stück/Beyt). ? kennzeichnet unsichere Lesungen oder Deutungen.

ROHFASSUNG · NICHT ZUR VERBREITUNG · NICHT ZUR VERÖFFENTLICHUNG

ROHFASSUNG · NICHT ZUR VERBREITUNG · NICHT ZUR VERÖFFENTLICHUNG

*

DESTPÊK

1 مبدئی هر علمکی ناڤی علیم

*Im Namen Gottes, des Barmherzigen, des Erbarmers –
der Anfang jeder Wissenschaft ist der Name des
Allwissenden.*

2 ژبو وی خالقی رحمانی

*Lob, Preis und Dank
gebühren jenem barmherzigen Schöpfer,*

3 لسان دایه انسانی

*der der Zunge Beredsamkeit und Ausdruck gab
und dem Menschen die Sprache.*

4 لرسولی مه یی امی

*Alle Segenswünsche, so viele es gibt,
seien unserem Gesandten, dem Ummî, dargebracht,*

5 عرب و عجم و کرمانج و رومی

*denn ihm sind gefolgt
Araber, Perser, Kurden und Rûm.*

6 اف چند کلمه نه ژلغاتان

*Nach Lob und Segenswünschen:
Dies sind einige Wörter aus den Wörterbüchern.*

7 ناڤی نوبهارا بچوکان لی دانی

*Zusammengefügt hat sie Ehmedê Xanî
und ihnen den Namen „Nûbara Biçûkan“ –
„Erstlingsfrucht der Kleinen“ – gegeben,*

8 بلکه ژبو بچوکیت کرمانجان

*nicht für die Angesehenen und Gelehrten,
sondern für die kleinen Kinder der Kurden,*

9 لازمه لسوادی چافناس بن

*damit sie, wenn sie mit dem Koran fertig sind,
die Schrift zu lesen verstehen.*

10 لوان طبیعت ملکان

*Damit durch diese wenigen beschriebenen Blätter
jenen Kindern von engelhafter Natur*

11 هرچی بخونت زحمتی نهبتن

*die Tore des Geistes sich öffnen
und ihnen nichts, was sie lesen, Mühe bereitet.*

بسم الله الرحمن الرحيم

*Bismillahirrehmanirrehîm
Mebdeê her 'îlmekî navê 'Elîm.*

حمد و ثنا و شکرانی

*Hemd û sena û şukranî
Ji bo wî xaliqê rehmanî.*

کو فصاحت و بیان دایه لسانی

*Ku fesahet û beyan daye lisanî,
Lisan daye însanî.*

هندی صلواتن همی

*Hindî selewat in hemî
Lî Resûlê me yê ummî,*

کو بونه پیروی دوی

*Ku bûne peyrewê di wî
'Ereb û 'Ecem û Kurmanc û Romî.*

ژپاش حمد و صلواتان

*Ji paş hemd û selewatan
Ev çend kelîme ne ji lûxatan.*

فیک ایخستن احمدی خانی

*Vêk êxistin Ehmedê Xanî,
Navê „Nûbara Biçûkan“ lê danî.*

نه ژبو صاحب رواجان

*Ne ji bo sahib-rewacan,
Belkî ji bo biçûkêt Kurmancan,*

وکی ژقرانی خلاص بن

*Wekî ji Qur'anê xilas bin,
Lazîm e li sewadê çavnas bin.*

دا بڤان چند رشبیلکان

*Da bi van çend reşbelean
Lî wan tebî'et-melean*

دری ذهنی قیبتن

*Derê zihnê vebitin,
Herçî birûnî zehmetî nebitin.*

12 کو مه عمل بطلان

*Wir hoffen von den Kindern,
dass sie uns, deren Werke nichtig sind,*

امیدا مه ژطفلان

*Umîda me ji tîfalan,
Ku me 'emelbetalan*

13 بکن انعام و احسان

*zur Zeit der Wiederholung und des Unterrichts
Gnade und Wohltat erweisen!*

دوقتی دور و درسان

*Di weqtê dewr û dersan
Bikin in'am û ihsan!*

14 فاتحا ژمرا بخونن

*Mögen sie unser im Gebet gedenken
und für uns die Fātiha lesen!*

بدعان مه بیرى بینن

*Bî du'an me bîrî bînin,
Fātiha ji me ra bixwînin!*

*

QIT'E 1

El-qit'etu fî behri'l-hezeci'l-mekfûfi'l-mehzûf

القطعة في بحر الهزج المكفوف المحذوف

Mefa'îlun fe'ûlun, mefa'îlun fe'ûlun

1 دنیایی تو نابی نه مشهور و نه معروف

*Solange du die Lektionen nicht wiederholst und
verinnerlichst,
wirst du in der Welt weder berühmt noch bekannt.*

حتا تو دور و درسان نکى تکرار و مصروف

*Heta tu dewr û dersan nekî tekrar û mesrûf,
Di dunyayê tu nabî ne meşhûr û ne me'rûf.*

2 چه خوش وزنه بیتن هزج مکفوف و محذوف

*Mefâ'îlun fe'ûlun, mefâ'îlun fe'ûlun –
wie schön ist das Versmaß, wenn der Hezec mekfûf und
mehzûf ist.*

مفاعیلن فعولن مفاعیلن فعولن

*Mefa'îlun fe'ûlun, mefa'îlun fe'ûlun –
Çi xwoş wezn e bibitin hezec mekfûf û mehzûf.*

3 خلیفه چارن هم چار امامن ای مسلمان

*Xudê ist Allah, der Bote ist der Gesandte, o du
Gotteskundiger.
Vier sind die Kalifen, und vier die Imame, o Muslim.*

خدای الله قاصد رسوله ای خدیزان

*Xudê Ellah e, qasid Resûl e ey xudêzan.
Xelîfe çar in, hem çar imam in ey musulman.*

4 علیه بی تکلف کو بو خاتم ژبو وان

*Von den Vieren ist einer Ebû Bekr, dann 'Umer und
'Usman, der andere
ist 'Elî – ohne Zweifel war er für sie das Siegel.*

ژچاران یک ابوبکر عمر عثمانه ایدی

*Ji çaran yek Ebû-Bekr, 'Umer, 'Usman e, ê dî
'Elî ye, bê tekelluf ku bû xatam ji bo wan.*

5 محمد مالک احمد اوی دیتکه نعمان

*Du mußt von Herzen die Namen der Imame kennen:
Muhammed, Malik, Ehmed, und der andere ist Nu'man.¹*

دفتین تو بزانی بدل ناخی امامان

*Divêtin tu bizanî bi dil navê imaman:
Mihemed, Malik, Ehmed, ewê ditir ke Nu'man.*

LESART: Handschrift Mele Mihemedê Wanî (Kaya, Fn. 6; Berliner Druck 1903); bei Taha im Haupttext 1/5-1/7, im Istanbul Druck nicht enthalten. beyt_ar: arabisch-kurdische Schrift nach der Lesart der Handschrift Wanî (vom Herausgeber mitgeteilt, Orthographie beibehalten).

¹LESART: ewê ditir ke Nu'man: Kaya liest „ditirk e“, Taha „ew dîtir ki“. Die Lesart der Handschrift Mele Mihemedê Wanî schreibt getrennt *او دیتر که نعمان*, also *ditir ke* „der andere, nämlich“. Das Türkische ist aus Taha 1/5 (Z. 1) und 1/7 (Z. 2) zusammengesetzt, weil Taha hier die drei Imam-Beyts einschiebt. (Handschrift Mele Mihemedê Wanî (Herausgeber); Kaya; Taha)

beyt: bereinigtes Kurmancî; beyt_taha: Taha's Schreibung. Zählung bei Wanî: 'Elî vier, Hesen zwei, Mihemed drei + Huseyn, Mûsa, Ce'fer = zwölf Imane.

[1/5] علی چارن حسن دو محمد سنی ای جان

*Du musst von Herzen die Namen der Imane kennen:
'Elî sind es vier, Hesen zwei, Muhemmed drei, o Lieber.*

[1/6] افن بالجمله بیشک بزانی قنجی امامان

*Ein weiterer Imam ist Huseyn, dazu Musa und Ce'fer –
sie alle, wisse ohne Zweifel, sind die besten der Imane.*

[1/7] محمد مالک احمد او دیتیر که نعمان

*Für uns gibt es vier weitere, Begründer der Rechtsschulen:
Muhemmed, Malik, Ehmed, und der andere ist Nu'man.*

6 کو دی بچنه بهشتی خدی مزگینی داوان

*Zehn Gefährten wurde ausdrücklich die frohe Botschaft
verkündet,
dass sie ins Paradies eingehen; Gott hat es ihnen
verheißen.*

7 سعید و سعد و طلحه زبیر و عبدالرحمان

*Zuerst Ebû 'Ubeyde, mit den vier Gefährten,
Se'îd und Se'd und Telhe, Zubeyr und 'Ebdurrehman.*

8 بمولد هم بمدفن بناسین دا و بابان

*Uns ist geboten, unseren Gesandten genau zu kennen:
seinen Geburtsort und seine Grabstätte, seine Mutter und
seinen Vater.*

9 وی عبد الله والد آمنه والده بزانی

*In Mekka wurde er geboren, Medina ist seine Grabstätte.
Sein Vater ist 'Ebdullah, seine Mutter Amine – das wisse.*

10 ژدنیاپی کو چوی عمر بو شیتوسی سال

*Als er aus der Welt schied, war er dreiundsechzig Jahre alt;
von den sechzig hatte er dreiundfünfzig in Mekka verbracht.*

11 دیستوسی دمای زبوانزل بو قرآن

*Mit vierzig Jahren kam die Sendung auf ihn herab;
in den verbleibenden dreiundzwanzig wurde ihm der Koran
offenbart.*

12 ژدنیاپی قریکی بقرآن و بایمان

*Seine ganze Gemeinde, o Gott, in Deiner Güte,
lass mit Koran und Glauben aus der Welt scheiden,*

13 ژمیدانا حسابی هلینت شبه چوگان

*bis jener König aufsitzt und seine Gemeinde
vom Feld der Abrechnung davonträgt wie ein Poloschläger
den Ball.*

دفتین تو بزانی بدل ناکی امامان

*Divêtin tu bizanî bi dil navê imaman,
'Elî çar in, Hesen du, Mihemed sê ne, ey can.*

امامی دی حسین دگل موسی و جعفر

*Imamê di Huseyn e, digel Mûsa û Ce'fer;
Evin bilcûmle bêşek, bizan, qencê imaman.*

ژبو مه چاری دیتیر هین صاحب مذاهب

*Ji bo me çarê dîtir heyin sahib-mezahib:
Mihemed, Malik, Ehmed, ew dîtir ke Nu'man.*

مبشر بونه ده کس ژاصحابان معین

*Mubeşşer bûne deh kes ji eshaban bi te'yîn,
Ku dê biçne behîştê, Xudê mizgînî da wan.*

ژاول بو عبیده دگل هرچار یاران

*Ji ewwîl Bû-'Ubeyde, di gel herçar yaran,
Se'îd û Se'd û Telhe, Zubeyr û 'Ebdurrehman.*

له فرضه بزانی رسولی خو بتحقیق

*Li me ferz e bizanin Resûlê xwo bi tehqîq,
Bi mewlid hem bi medfen, binasin da û bab an.*

دمکه بو ژدایی مدینه بویه مدفن

*Di Mekke bû ji dayê, Medîne bûye medfen.
Wî 'Ebdullah e walid, Amine walide bizan.*

ژدنیاپی کو چوی عمر بو شیتوسی سال

*Ji dunyayê ku çûyî 'umur bû şêst û sê sal.
Ji şêstan pêncî û sê borîn di Mekkehê da.*

دچل سالان رسالت ژبو وی هاته خواری

*Di çil salan „Risalet“ ji bo wî hate xwarê.
Di bist û sê di mayî, ji bo nazil bû Qur'an.*

جميع امنا وی بلطفنا خو المهی

*Cemî'ê ummeta wî bi lutfa xwe Îlahî
Ji dunyayê verêkî bi Qur'an û bi îman,*

حتا او شه سوار بت و گویا امنا خو

*Heta ew Şeh siwar bit, we goya ummeta xwo
Ji Meydana Hisabê hilînit şubhê çogan.*

*
QIT'E 2

El-qit'etu fi behri'r-recezi'l-metwiyyi'l-mexbûn

القطعة في بحر الرجز المطوى المخبون

Muftē'ilun mefa'ilun, muftē'ilun mefa'ilun

- 1 **دل ژغمان کو بیته در بلبل گلستانی خوش** **پرده کو رابتن ژبر علوی دلیستانی خوش**
- Wenn der Schleier sich hebt vom Antlitz der
Herzensräuberin – wie schön!
Wenn das Herz aus dem Kummer hervortritt – die
Nachtigall im Rosengarten, wie schön!*
- Perde ku rabitin ji ber 'arizê dilsitanê xweş,
Dil ji xeman ku bête der, bulbulê gulistanê xweş.*
- 2 **بحری رجز کو خبن و طی گر بیتن روانه خوش** **مفتعلن مفاعلن مفتعلن مفاعلن**
- Muftē'ilun mefa'ilun, muftē'ilun mefa'ilun –
das Recez-Maß, wenn es xebn und tey hat, fließt schön
dahin.*
- Muftē'ilun mefa'ilun, muftē'ilun mefa'ilun –
Behrê recez ku xebn û tey ger bibitin, rewan e xweş.*
- 3 **والد بابه والده دایه شقیق و اخ برا** **زوج و رجل چه میر و ژن مرأت و زوجت و نسا**
- Zewc und recul – was sind sie? mêr (Mann); und jin
(Frau) ist mer'et, zewcet und nisa.
Walid ist bab (Vater), walide ist da (Mutter), şeqîq und ex
sind bira (Bruder).*
- Zewc û recul çi? mêr; û jin: mer'et û zewcet û nisa.
Walid i bab e, walide da ye, şeqîq û ex bira.*
- 4 **عمت مته عمامه شاش جده چیه خو پیره دا** **ابن کره بنت کچه صهر خزوره مامه عم**
- Ibn ist kur (Sohn), bint ist keç (Tochter), sihr ist xezûr
(Schwiegervater), em ist mam (Onkel väterliche-seits).
Emmet ist met (Tante), emame ist şaş (Turbant) cedde –
was ist das? pîreda (Großmutter).*
- Ibn i kur e, bint i keç e, sihr i xezûr e, mam e 'em.
'Emmet met e, 'emame şaş, cedde çi ye? xwo pîreda.*
- 5 **بیع فروتنه عطا دانه کرین چیه شرا** **اجره کری رهن گرو خسر زیان کذب درو**
- Ucre ist kirê (Lohn, Miete), rehin ist gerew (Pfand), xusr
ist ziyân (Verlust), kezib ist derew (Lüge).
Bey' ist firotin (Verkauf), eta ist dan (Geben); kirîn
(Kauf) – was ist das? şira.*
- Ucre kirê, rehin gerew, xusr i ziyân, kezib derew.
Bey' i firotin e, 'eta dan e, kirîn çi ye? şira.*
- 6 **جذل و فرح چه شاهیه موت مرن گرین بکا** **منکب و کتف هردو مل بال و ضمیر و قلب دل**
- Menkib und ketf sind beide mil (Schulter); bal, zemîr und
gelb sind dil (Herz).
Cezl und fereh – was sind sie? şahî (Freude); mewt ist
mirin (Tod), girîn (Weinen) ist buka.*
- Menkib û ketf i herdu mil, bal û zemîr û qelb i dil.
Cezl û fereh çi? şahî ye, mewt i mirin, girîn buka.*
- 7 **جبهه انی فم دقه لویه رهن خبر نبا** **ثور و حمار گا و کر بان چیه سقف باب در**
- Sewr und himar sind ga (Stier) und ker (Esel); ban (Dach)
– was ist das? seqf; bab ist der (Tür).
Cebhe ist enî (Stirn), fem ist dev (Mund), lihye ist rih
(Bart), xeber (Nachricht) ist neba.*
- Sewr û himar i ga û ker, ban çi ye? seqf i, bab i der.
Cebhe enî, fem dev e, lihye rih in, xeber neba.*

- 8 خرمه رطب غنم تری بع بفروش ثمن بها
Hinte ist genim (Weizen), şe'ir ist ceh (Gerste), sult ist şilil (Nacktergerste), kerm ist rez (Weinberg). Xurme (Datteln) ist ruteb, 'ineb ist tirî (Trauben), bi' ist bifiroş (verkaufe!), semen ist beha (Preis).
- 9 صوف هری وریش پره اصفر زره کفی قبا
Şîr (Milch) ist leben, xenem ist pez (Kleinvieh), ra'ib ist mast (Joghurt), zûd ist to (Rahm). Sûf ist hirî (Wolle), rîş ist per (Feder), essfer ist zer (gelb), kevi ist qeba.
- 10 غبره هیج و هبوت و قتره قسطل و هبا
Sersser und rih – wisse – sind ba (Wind); toz (Staub) ist 'ecac und neq', ebenso xebre, heyc, hebût, qetre, qestel und heba.
- 11 لوٹ و لوی علامتن بشغنم هم آشکرا
Casiye ist tirs (Furcht); sa'iqe ist deng (Donner), birûsk (Blitz) und bêhişî (Betäubung). Lews und liwa sind 'elamet (Zeichen); besî heißt xem (Kummer) und auch eşkera (offenbar).¹
- 12 شط نگاره نهر جو لوح و سکاک و جو هوا
Xers ist derew (Lüge), mexîd ist dew (Buttermilch); bet – was ist das? qaz (Gans); qebc ist kew (Rebhuhn). Şett ist kinar (Ufer), nehr ist cû (Bach); lewh, sukak und cew sind hewa (Luft).
- 13 صفر چه مفرة نحاس پانخه هم رصاص قلا
'Escud, 'eyn und nedr sind zêr (Gold); fidd, luceyn und nuqr sind zîv (Silber). Sifr – was ist das? mîfriq (Messing); nuhas ist pazîr (Kupfer), resas ist qela (Zinn).
- 14 لانا زبو مرا ان اکره لم چرا
Rubbe und rubbema sind gelek (ort); semme ist li wê (dort), huna ist li hêr (hier). La ist ne (nein), lena ist ji bo me ra (für uns), in ist eger (wenn), lime ist çira (warum).
- 15 ثم ژپاشی وی زبان انت تویی لبومرا
Eyne ist li ku? (wo?), keyfe ist kuwe (wie), texte ist li bin (unter), 'ela ist li ser (auf). Summe – wisse – ist ji paşê wî (danach), ente ist tu (du), li ist bo mi ra (für mich).
- حنطه گنم شعیر جه سلت شلیل کرم رزه
Hinte genim, şe'ir i ceh, sult i şilil, kerm rez e. Xurme ruteb, 'ineb tirî, bi' bifiroş, semen beha.
- شیره لبن غنم پزه رائب ماسته زبد تو
Şîr e leben, xenem pez e, ra'ib mast e, zûd i to. Sûf û hirî, û rîş per e, essfer zer e, kevi qeba.
- صرصر و ریج با بزبان توره عجاج و نفع هم
Sersser û rih i ba bîzan, toz e 'ecac û neq' hem, Xebre û heyc û hebût û qetre û qestel û heba.
- جائیه ترس و صاعقه دنگ و بروسک بیهشی
Casiye tirs, û sa'iqe deng û birûsk û bêhişî. Lews û liwa 'elamet in, besî xem in hem eşkera.
- خرص درو مخیض دو بط چیه قازه قبیج کو
Xers e derew, mexîd e dew, bet çi ye? qaz e, qebc e kew. Şett e kinar e, nehr e cû, lewh û sukak û cew hewa.
- عسجد و عین و نضر زیر فضه لجین و نقره زیف
'Escud û 'eyn û nedr e zêr, fidd e luceyn û nuqr e zîv. Sifr çi? mîfriq e, nuhas pazîr e, hem resas qela.
- رب و ربما گلک ثم لوی هنا لهیر
Rubbe û rubbema gelek, semme li wê, huna li hêr, La ne, lena ji bo me ra, in eger e, lime çira.
- این لکو کیف کوه تحت لبن علی لسر
Eyne li ku? keyfe kuwe, texte li bin, 'ela li ser, Summe ji paşê wî bîzan, ente tu yî, li bo mi ra.

¹ LESART: casiye: Der Druck hat eindeutig جائیه (Faksimile S. 8). Tahas xeşyet (خشية, Furcht) ist eine Konjektur ohne Grundlage im Druck. (Faksimile Istanbul 1903; Kaya; Taha)

*
QIT'E 3

El-qit'etu fî behri'r-remeli'l-mehzûf

القطعة في بحر الرمل المحذوف

Fa'ilatun, fa'ilatun, fa'ilat

1 دى حليم و صابر و موقوف بت

*Ein Kundiger, der durch Güte bekannt ist,
wird sanftmütig, geduldig und gefestigt sein.*

2 وزن اقه حينا رمل محذوف بت

*Fâ'ilatun, fâ'ilatun, fâ'ilât –
so ist das Versmaß, wenn der Remel mehzûf ist.*

3 دشته بيدا مشى چونه خطوه گاف

*Zill, tubbe^c und fey^o sind sih (Schatten), şems ist tav
(Sonne).
Deşt (Ebene) ist beyda, meşy ist çûn (Gehen), xetwe ist
gav (Schritt).*

4 ثلج برفه ماء و سلسل هردو آف

*Nar ist agir (Feuer), herr ist germî (Hitze), berd ist sar
(Kälte).
Salc ist berf (Schnee), ma^o und selsel sind beide av
(Wasser).*

5 طل و غيث و رهمه باران ساد خوناڤ

*Wabil, wesmiyy, midrar und meter,
tell, xeys und rihm sind baran (Regen); sad ist xunav
(Tau).*

6 صدار سنگه جيد استوعين چاف

*Ricl ist pê (Fuß), rukbe ist ejnû (Knie), betn ist zik
(Bauch).
Sedr ist sing (Brust), cîd ist stû (Hals), 'eyn ist çav
(Auge).*

7 ظهر پشته سره نافيک جوف ناف

*Fexz ist ran (Oberschenkel), dirs ist didan (Zahn), şeffe ist
lêv (Lippe).
Zehr ist pişt (Rücken), surre ist navik (Nabel), cewf ist nav
(das Innere).*

8 روڤين امعاء مرارت هم زراف

*Kebd ist cerg (Leber), kulye ist gurçik (Niere), kidne ist bez
(Fett).
Rovîn (Gedärme) sind em'a, meraret ist zirav (Galle).*

عارفی کو بقىجی معروف بت

*'Arîfe ku bî gencî me'rûf bit,
Dê helim û sabir û mewqûf bit.*

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات

*Fa'ilatun, fa'ilatun, fa'ilat –
Wezn ev e hîna remel mehzûf bit.*

ظل و تبع فيئ سين شمس تاف

*Zill û tubbe' fey' i sih in, şems i tav.
Deşt e beyda, meşy i çûn e, xetwe gav.*

نار اگر حر گرمی برد سار

*Nar i agir, herr i germî, berd i sar.
Salc berf e, ma' û selsel herdu av.*

وابل و وسمی و مدرار و مطر

*Wabil û wesmiyy û midrar û meter,
Tell û xeys û rihm e baran, sad xunav.*

رجل پی و رکبه اژنو بطن زک

*Ricl i pê, û rukbe ejnû, betn i zik.
Sedr i sing e, cîd i ustû, 'eyn i çav.*

نفذ رانه ضرس ددانه شفه لیف

*Fexz i ran e, dirs didan e, şeffe lêv.
Zehr i pişt e, surre navik, cewf i nav.*

کبد جرگه کلیه گرچک کدنه بز

*Kebd i cerg e, kulye gurçik, kidne bez.
Rovîn e em'a, meraret hem zirav.*

9 غلظت و دقت ستوری و زراف

Deyq ist tengî (Enge), qessr ist kurtî (Kürze), tûl ist dirêjî (Länge).
Xîlzet und diqet sind sitûrî (Dicke) und zirav (Dünne).

10 لحم گوشته پهن نیء خاف

Qidr ist diz (Kochtopf), qes'e ist kas (Schüssel), xubz ist nan (Brot).
Lehm ist goşt (Fleisch), tebx ist pehtin (Kochen), ney' ist xav (roh).

11 صیحه گازی صوت دنگه اسم ناف

Şebe' ist têrî (Sattheit), 'eteş ist têhnî (Durst), cû' ist bîrs (Hunger).
Seyhe ist gazî (Ruf), sewt ist deng (Stimme), und ism ist nav (Name).

ضیق تنگی قصر کرتی طول دریژ

Deyq i tengî, qessr i kurtî, tûl dirêj.
Xîlzet û diqet sitûrî-yû zirav.

قدر دیزه قصعه کاسه خبز نان

Qidr i diz e, qes'e kas e, xubz i nan.
Lehm goşt e, tebx i pehtin, ney' i xav.

شبع تیری عطش نهی جوع برس

Şebe' têrî, 'eteş têhnî, cû' i bîrs.
Seyhe gazî, sewt e deng, û ism e nav.

ROHFASSUNG · NICHT ZUR VERBREITUNG

· NICHT ZUR VERÖFFENTLICHUNG

*
QIT'E 4

El-qit'etu fî behri'r-recezi's-salimi'l-musemmen

القطعة في بحر الرجز السالم المثلث

Mustef'ilun, mustef'ilun, mustef'ilun, mustef'ilun

- 1 گر دی ته مقصودک می لازم دئی لی بی بلز
 خاصما ته معبودک هبی دائم دامری وی ییز
*Hast du ein Ziel, so musst du ihm eilig zustreben;
 vor allem, wenn du einen hast, den du anbetest – dann eile
 stets in seinem Gebot.*
*Ger dê te meqsûdek hebî, lazîm divê lê bêy bî lez.
 Xasma te me'bûdek hebî, da'im dî emrê wî bibez.*
- 2 مستفعلن مستفعلن مستفعلن مستفعلن
 سالم مثلثن هراقه ای طالبي بحرا رجز
*Mustef'ilun, mustef'ilun, mustef'ilun, mustef'ilun –
 so ist der vollständige Achtfüßer, o Schüler des
 Recez-Maßes.*
*Mustef'ilun, mustef'ilun, mustef'ilun, mustef'ilun –
 Salim musemmen her ev e, ey talibê behra recez.*
- 3 هاتم ایت آتی تیم وی هات اتی ائت وره
 آیت من دا خذ بگر ارجع فکر اذهب هره
*Hatîm (ich kam) ist eteytu, tîm (ich komme) ist e'tî, wî
 hat (er kam) ist eta, i'tî ist were (komm!).
 Ateytu ist min da (ich gab), xuz ist bigîr (nimm!), ircî ist
 veger (kehr um!), izheb ist here (geh!).*
*Hatîm: eteytu, e'tî: tîm, wî hat: eta, i'tî: were.
 Atēytu: min da, xuz: bigîr, ircî': veger, izheb: here.*
- 4 اجعل بگير اسحق بهير اضرب بقوت انظر بنير
 اقرأ بخون اعلم بزان ايمان بمعنى باوره
*Ic'el ist bigêr (mach!), isheq ist bihêr (zermahle!), idrib ist
 biqut (schlag!), unzur ist binêr (schau!).
 Iqre' ist birwûn (lies!), i'lem ist bizan (wisse!), îman
 bedeutet bawer (Glaube).*
*Ic'el: bigêr, isheq: bihêr, idrib: biqut, unzur: binêr.
 Iqre': birwûn, i'lem: bizan, îman bi me'na bawer e.*
- 5 مصر و بلد بازارن او درهم دراف ارموش [?] حریر
 مانخ سخی سائل رجوکاره شفاعت مهدره
*Misr und beled sind bajar (Stadt), dirhem ist dirav (Geld),
 ermûş ist herîr (Seide).
 Manih ist sexî (freigebig), sa'il ist ricûkar (Bittsteller),
 şefa'et ist mehder (Fürsprache).*
*Misr û beled bajar in ew, dirhem dirav, ermûş herîr.
 Manih sexî, sa'il ricûkar e, şefa'et mehder e.*
- 6 املاق خزانی غنا مالدارى و هم استران
 اطلاق بردان طلق زان زوج و وتر جوت و فره
*Imlaq ist xizanî (Armut), xîna ist maldarî (Reichtum) und
 auch istiran (Lied).
 Itlaq ist berdan (Freilassen), telq ist zan (Wehen), zewc
 und witr sind cot (gerade) und fer (ungerade).*
*Imlaq xizanî, xîna maldarî û hem istiran.
 Itlaq berdan, telq i zan, zewc û witr cot û fer e.*
- 7 اکیس مروئی تیژ فهم اصمیع مروئی گوه بچوک
 اکشم گوهی هاتی برین اصلخ وکی ایهم کره
*Ekyes ist ein Mensch von scharfem Verstand, esme' ein
 Mensch mit kleinen Ohren,
 ekşem einer, dem das Ohr abgeschnitten ist; eslex wie
 eyhem ist kerr (taub).*
*Ekyes merovê tij-fehm, esme' merovê guh-biçûk,
 Ekşem guhê hatî birîn, eslex wekî eyhem kerr e.*

- 8 اشقر مروئی چاف هشین رنگی گنم گون اسمره
*Ekhel ist ein Mensch mit kohlgeschminkten Augen, eşhel
 ein Mensch mit zweifarbigen Augen,
 eşqer ein Mensch mit blauen Augen; weizenfarbener Haut
 ist esmer.*
- 9 اصغر بچوک اکبر مزین سید حلاحل میر و سره
*Emred ist rewal (bartlos), efre^c ist bi mû (behaart), eqre^c
 ist keçel (kahl), emles ist hilû (glatt).
 Essxer ist biçûk (kleiner), ekber ist mezin (größer), seyyid
 und hulahlil sind mîr (Fürst) und ser (Haupt).*
- 10 ام الخبائث نمر می مدمن مدامی میخوره
*Umm ist mak (Mutter), ummuşşeml ist roj (Sonne),
 ummunnucûm ist asiman (Himmel),
 ummulxeba'is (Mutter der Laster) ist xemr, d. h. mey
 (Wein); mudmîn ist der ständige meyxwer (Trinker).*
- 11 ام القری ام البلاد کعبه نبی پیغمبره
*Ummulfeda'il (Mutter der Tugenden) ist 'alimî (Wissen),
 ummurreza'il (Mutter der Schändlichkeiten) ist cahilî
 (Unwissenheit),
 ummulqura und ummulbilad (Mutter der Städte) ist die
 Kaaba, nebî ist pêxember (Prophet).*
- احکل مروئی چاف بکل اشهل مروئی چاف بلک
*Ekhel merovê çav bi kil, eşhel merovê çav belek,
 Eşqer merovê çav hişîn, rengê genim gûn esmer e.*
- امرد روال افرع بمو اقرع کچل املس هلو
*Emred rewal, efre' bi mû, eqre' keçel, emles hilû.
 Essxer biçûk, ekber mezin, seyyid hulahlil mîr û ser e.*
- ام ما که ام الشمل روژ ام النجوم آسمان
*Umm mak e, ummuşşeml e roj, ummunnucûm e
 asiman,
 Ummulxeba'is xemr-i mey, mudmîn mudamî meyxwer
 e.*
- ام الفضائل عالمی ام الرذائل جاهلی
*Ummulfeda'il 'alimî, ummurreza'il cahilî,
 Ummulqura ummulbilad Ke'be, nebî pêxember e.*

QIT'E 5

El-qit'etu fi behri'r-recezi'l-mureffel

القطعة في بحر الرجز المرفل

Mustef'ilatun, mustef'ilatun

1 صفری خو وی کر بزیر مکلل

*Wer durch Wissen die Unwissenheit eingetauscht hat,
der hat sein Kupfer mit Gold gekrönt.*

2 بحرا رجز بوچه خوش مرفل

*Mustef'ilatun, mustef'ilatun –
wie schön ist das Recez-Maß, wenn es mureffel ist!*

3 ازرق هشینه جورب چه گوره

*Exder – was ist das? kesk (grün); ehmer ist sor (rot).
Ezreq ist hişîn (blau); cewreb – was ist das? gore (Socke).*

4 وادی نواله حفره چه کوره

*Tewd, cebel und tür sind alle drei çiya (Berg).
Wadî ist newal (Tal); hufre – was ist das? kûr (Grube).*

5 مجبور بیگاف مجبر بزوره

*Mersûl ist hinarî (gesandt), medfûn ist veşarî (begraben);
mecbûr ist bêgav (gezwungen), mucbir ist bi zor (mit
Gewalt).*

6 یک چافه اعور اکمه خو کوره

*Ebkem – was ist das? lal (stumm); e'rec – was ist das?
leng (lahm).
Yek-çav (einäugig) ist e'wer, ekmeş ist kor (blind).*

7 میت مراره مرقد خو گوره

*Meqtûl ist kuştî (getötet), mersûl ist şuştî (gewaschen).
Meyyit ist mirar (tot), merqed ist gor (Grab).*

هرچی بعلی جهل کر مبدل

*Herçi bi 'ilmê cehl kir mubeddel,
Sifrê xwe wî kir bi zêr mukellel.*

مستفعلاتین مستفعلاتین

*Mustef'ilatun, mustef'ilatun –
Behra recez bo çi xweş mureffel?*

اخضر چه کسکه احمر خو سوره

*Exder çi? kesk e, ehmer xwe sor e.
Ezreq hişîn e, cewreb çi? gore.*

طود و جبل طور هرسی چیانه

*Tewd û cebel, tür, hersê çiya ne.
Wadî newal e, hufre çi? kûr e.*

مرسول هناری مدفون فشاری

*Mersûl hinarî, medfûn veşarî,
Mecbûr i bêgav, mucbir bi zor e.*

ابکم چه لاله اعرج چه لنگه

*Ebkem çi? lal e, e'rec çi? leng e.
Yek-çav e e'wer, ekmeş xwo kor e.*

مقتول کشتی مغسول شوشتی

*Meqtûl i kuştî, mersûl i şuştî.
Meyyit mirar e, merqed xwo gor e.*

*
QIT'E 6

El-qit'etu fî behri'l-mudari'i'l-exreb

القطعة في بحر المضارع الاخر

Mef'ûlu fa'ilatun, mef'ûlu fa'ilatun

- 1 **اول تو بی بکه یی پاشی بکیره مرکب**
O du, der du den Hochmut (kibr) stets zu deinem Reittier (merkeb) gemacht hast: verwandle erst das „b“ in ein „y“ – dann ist dein Reittier ein kîr (Glieð).
 Ey ku te kibrê da'im kirye ji bo xwe merkeb, Ewwil tu „b“ê bike „y“ê, paşê bi kîr e merkeb.
- 2 **خوش وزنه بی ملاله گرت مضارع اخرج**
Mef'ûlu fâ'ilâtun, mef'ûlu fâ'ilâtun – ein schönes Versmaß ohne Überdruß, wenn der Mudârîc exreb ist.¹
 Mef'ûlu fa'ilatun, mef'ûlu fa'ilatun – Xweş wezn e bê melal e, ger bit mudari' exreb.
- 3 **قنا خیاره دوفص پپقازه نوم سیره**
Rumman ist hinar (Granatapfel), culnar ist gilyaz (Granatapfelblüte), und tîn ist hejîr (Feige). Qissa ist xîyar (Gurke), dewfes ist pîvaz (Zwiebel), sewm ist sîr (Knoblauch).²
 Rumman hinar e, culnar gilyaz, û tîn hejîr e. Qissa xîyar e, dewfes pîvaz e, sewm î sîr e.
- 4 **دبا و قرع و یقطن کندک جن پنیره**
Tuffah ist sêv (Apfel), simsim ist kuncî (Sesam), bih ist sufercel (Quitte). Dubba, qer^c und yeqtîn sind kundik (Kûrbis), cubun ist penîr (Käse).
 Tuffah î sêv e, simsim kuncî ye, bih sufercel. Dubba û qer' û yeqtîn kundik, cubun penîr e.
- 5 **پوخین سویق و اقط کشکه هبانه جراب**
Poxîn (Röstmehl) ist sewîq, und eqt ist keşk (getrockneter Quark), heban ist cirab (Ledersack). Gîr ist cûrb (Krütze), und teji ist meşhûn (voll), xawî ist vale (leer), rîsl ist şîr (Milch).
 Poxîn sewîq û eqt î keşk e, heban e cirab. Gîr cûrb, û teji meşhûn, xawî vale, rîsl şîr e.
- 6 **مزن و سحاب و عارض غیم و غمامه عورن**
Muzn, sehab, 'arid, xeyn und xemame sind ewr (Wolke). Qemqam und yemm sind behr (Meer), semsam und husam sind şîr (Schwert).
 Muzn û sehab û 'arid, xeym û xemame ewr in. Qemqam û yemm î behr in, semsam û husam şîr e.

¹ LESART: exreb: Der Druck hat in Überschrift und Vers **الآخر** (aḥrab), den üblichen prosodischen Begriff; Kaya liest „ehzeb“. (Faksimile Istanbul 1903; Kaya; Taha)

² LESART: dewfes: arabisch الدَوْفَسُ (ad-dawfaṣ), 'Zwiebel', Wurzel د ف ص. Lisān al-ʿArab: الدَّوْفَسُ وقيل: البَصَلُ، – „die Zwiebel, oder: die glatte, weiße Zwiebel“; al-Azharî nennt es ein seltenes Wort (حرف غريب) und führt den Ausspruch al-Ḥağğāğs an seinen Koch an: أَكْثَرُ دَوْفَسًا „nimm reichlich Zwiebeln hinein!“ (so auch al-Qāmūs al-Muḥīṭ). Der Istanbuler Druck zeigt دَوْفَس (Punkt unsicher), die Handschriften nach Angabe des Herausgebers دَوْفَس; Kaya liest fälschlich ‚dewfed‘. Die arabische Zeile ist hier zu دَوْفَس verbessert. Nicht zu verwechseln mit دَوْف، mischen, anfeuchten‘. (Lisān al-ʿArab; al-Qāmūs al-Muḥīṭ; Faksimile Istanbul 1903; Lesart der Handschriften (Herausgeber))

7 ینبوع و عین کهنی جب و قلیب بیره

*Sehra, felat und sebseb, feyfa³ und bedw sind deşt (Steppe).
Yenbû^c und ^ceyn sind kehnî (Quelle), cubb und qelîb sind
bîr (Brunnen).*

8 مزجات هندک و پرجم و لبد کثیره

*Ibnussebil ist rêwî (Reisender), hevri (Gefährte) ist refîq
und sahib.
Muzcat ist hindik (wenig), und pir (viel) ist cem, lubed und
kesîr.*

9 جاهل نزان و زانا علام و هم خبیره

*^cEbd und reqîq sind kole (Sklave), hirfe und senî^ce sind
pîşe (Handwerk).
Cahil ist nezan (unwissend), und zana (wissend) ist ^cellam
und auch xebîr.*

10 وفصه کانه کیشک نبل و نشاب تیره

*^cEwca, cewn und sefra, qews und qisiy sind kevan (Bogen).
Wefde und kinane sind kêşik (Köcher), nebl und neşşab
sind tîr (Pfeil).¹*

11 باسل جوامیر نجده سریه قیل میره

*Ceyş und heşem – was sind sie? leşker (Heer); esra heißt
bei Nacht auf den Weg bringen.
Basil ist cuwamêr (tapfer), nijde ist seriyye (Streifschär),
qeyl ist mîr (Fürst).*

صحرا فلات و سبب فیفاء و بدو دشتن

*Sehra felat û sebseb, feyfa' û bedw i deşt in.
Yenbû' û 'eyn i kehnî, cubb û qelîb i bîr e.*

ابن السبیل ریوی هشری رفیق و صاحب

*Ibnussebil e rêwî, hevri refîq û sahib.
Muzcat û hindik, û pur cem û lubed kesîr e.*

عبد و رقیق کوله حرفه صنیعه پیشه

*'Ebd û reqîq û kole, hirfe' senî'e pîşe.
Cahil nezan, û zana 'ellam û hem xebîr e.*

عوجاء و جون و صفرا قوس و قسی کفان

*'Ewca û cewn û sefra qews û qisiy kevan in.
Wefde kinane kêşik, nebl û neşşab i tîr e.*

جیش و حشم چه لشکر اسری بشف لری بر

*Ceyş û heşem çi? leşker, esra bi şev li rê bir.
Basil cuwamêr, nijde seriyye, qeyl i mîr e.*

ROHFASSUNG · NICHT ZUR VERBREITUNG · NICHT FÜR VERÖFFENTLICHUNG

¹ LESART: cewn: Druck جون (Faksimile S. 15); Tahas „henniye“ ist nicht gedeckt. Wefde: Druck وفصه ضی wird in Kayas Umschrift als d wiedergegeben. (Faksimile Istanbul 1903; Kaya; Taha)

QIT'E 7

El-qit'etu fi behri'r-remeli'l-meqsûri'l-musemmen

القطعة في بحر الرمل المقصور المثلث

Fa'ilatun fa'ilatun fa'ilatun fa'ilat

- 1 **خلوته حجره طريقاته شريعت بي خلل** **شيخ و صوفيتي كرامت علي خوندن هم عمل**
Zu Scheichtum und Sufitum gehören Wunderkraft, Wissen, Lesen und auch Tun; die Klausen ist die Zelle, dein Pfad ist das makellose Gesetz. *Şêx û sofîti keramet, ilmê xwendin hem 'emel, Xilwet e hûcre, terîqa te şerî'et bê xelet.*
- 2 **خوش تو فی بحری بخونه لوره خوش چونه رمل** **فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات**
Fâ'ilatun fâ'ilatun fâ'ilatun fâ'ilat – lies dieses Versmaß schön, denn lieblich fließt der Remel. *Fa'ilatun fa'ilatun fa'ilatun fa'ilat – Xweş tu be behrê bixwûne, leure xwoş çûne remel.*
- 3 **مروه میرینی و لاوینی فتوت کهل کال** **شيخ ريسی شیب پیری شاب جوانه شأن حال**
Seyx ist rîspî (Ältester), şeyb ist pîrî (Greisenalter), şab ist ciwan (Jüngling), şe'n ist hal (Zustand). Muruwwe ist mêrinî (Mannhaftigkeit), lawînî (Jugend) ist futuwwet, kehl ist kal (gereifter Mann). *Seyx i rîspî, şeyb e pîrî, şab ciwan e, şe'n i hal. Muruwwe mêrinî, û lawînî futuwwet, kehl i kal.*
- 4 **سفک و سکب و صب رهتن قتل کشتن شر قتال** **مقت بغض و بضع فرج و بعض هندک بضع چند**
Meqt ist buxd (Hass), bud' ist ferc (Scham), be'd ist hindik (ein wenig), bid' ist çend (einige). Sefk, sekb und sebb sind rêhtin (Vergießen), qetl ist kuştin (Töten), şer (Kampf) ist qital.¹ *Meqt i buxd, û bud' i ferc, û be'd e hindik, bid' i çend. Sefk û sekb û we sebb rêhtin, qetl i kuştin, şer qital.*
- 5 **ربع ایورگه رج هژاندن فج ری پرسین سؤال** **رعب و رهب و هول و وهل و فشل و وجل و روع زس**
Ru'eb, rehbe, hewl, wehl, feşl, wecl und rew' sind tirs (Furcht). Reb' ist êwirg (Wohnstätte), rec ist hejandin (Schütteln), fec ist rê (Weg), pirsîn (Fragen) ist su'al. *Ru'b û rehbe û hewl û wehl û feşl û wecl û rew' i tirs. Reb' i êwirg e, rec hejandin, fec rê, pirsîn su'al.*
- 6 **دوچه دار و روح راحت روضه چیمین رس چال** **کون بونه ظعن چونه شق کلاشتن دق کتان**
Kewn ist bûn (Sein), ze'n ist çûn (Aufbruch), şeq ist kelaştin (Spalten), deq ist kutan (Klopfen). Dewh ist dar (Baum), rewh ist rahet (Ruhe), rewde ist çîmen (Wiese), res ist çal (Grube). *Kewn i bûn e, ze'n i çûn e, şeq kelaştin, deq kutan. Dewh e dar, û rewh i rahet, rewde çîmen, res çal.*
- 7 **دفع گرمی بعد دوری بجل هیستر نعل نال** **بق پیشو وجع ایش و ریش لرزین درده داء**
Beqq ist pêşû (Mücke), wec' ist êş (Schmerz), re'ş ist lerzîn (Zittern), derd (Leiden) ist da'. Dif' ist germî (Wärme), bu'd ist dûrî (Ferne), becl ist hêstir (Maultier), ne'cl ist nal (Hufeisen). *Beqq i pêşû, wec' i êş, û re'ş i lerzîn, derd e da'. Dif' i germî, bu'd i dûrî, becl i hêstir, ne'cl i nal.*

¹LESART: buxd, be'd: arabisch بغض und بعض; ض als d nach Kayas Umschrift (Kaya selbst schwankt: „buxz“). (Faksimile Istanbul 1903; Kaya; Taha)

- 8 **قطه کاغذ قطن پنبو وقر بار ولد [؟] چوال**
Sîh ist pojan (Wermut), hebq ist pûng (Minze), so wie hermel sipeng (Steppenraute) ist.
Qit'e ist kaxez (Papier), qutn ist pembû (Baumwolle), wiqr ist bar (Last), und led ist çîwal (Sack).
- 9 **خزى رسوایی و خذلان شرمکری شرم انفعال**
Mencenûn ist gerdûn (Schöpfrad), mecnûn ist dîn (verrückt), macin ist bêheya (schamlos).
Xizy ist riswayî (Schande), xizlan ist şermkirî (Beschämung), şerm (Scham) ist infi'al.
- 10 **خل یاره خلوه تنها حلو شیرین مره تال**
Serh ist koşk (Palast), serxe und sirre sind gazî (Schrei), xullet ist evîn (Liebe).
Xill ist yar (Freund), xilwe ist تنها (allein), helw ist şîrîn (süß), murr ist tal (bitter).
- 11 **غمر و ابله کلت کودن بعل میر و گان بعال**
Mirre ist quwwet (Kraft), miq ist mehebbet (Liebe), ins und ulfet sind hogirî (Vertrautheit).
Xemr, beld, kelt sind kewden (Dummkopf); be' l ist mêr (Ehemann), und gan (Beischlaf) ist bi'al.
- 12 **صیحه گازی ضل وندا بون و وندا بونی ضال**
Durr ist hewî (Nebenfrau), duzn ist kîn (Groll), dixt ist têkil (Gemisch), zebî ist ask (Gazelle).
Seyhe ist gazî (Ruf), dell ist windabûn (Sich-Verirren), und windabûyî (verirrt) ist dal.
- 13 **بهجه حسن و شاهى و ژیهاتن و بهرج بطلال**
Lehce ist ezman (Zunge), luhce ist tişt (Sache), muhce ist rûvî (Herzblut) und auch ruh (Seele).
Behce ist husn (Schönheit), şahî (Freude) und jêhatin (Gelingen), behrec ist betal (nichtig).
- 14 **عجوه خرمه گرزه خزمه عروه قلبه عند بال**
Xeml ist rîşî (Fransen), xebt ist lêdan (Schlagen), xemt ist dara bê stirî (dornloser Baum).
Ucwe ist xurme (Dattel), gurz ist hizme (Bündel), urwe ist qulp (Henkel), ind ist bal (bei).
- 15 **ایکه بیشه تخت ازیکه زیغ میل و بیت مال**
Tel'et, wech, muheyya, arid und menzer – was sind sie? rû (Gesicht).
Eyke ist bêş (Dickicht), text ist erik (Thron), zeyx ist meyl (Neigung), und beyt ist mal (Haus).
- 16 **حمیه پاوران حلی خشر حلیه زینت حول سال**
Hamil ist bardar (schwanger), und hubla ist avis (schwanger), und qûrix ist hima (Schutzgebiet).
Himiy ist pawan (Gehege), hulî ist xişr (Schmuck), hilye ist zînet (Zierde), hewl ist sal (Jahr).
- شیحه پوژان حبقه پونگه هروکی حرمل سپنگ**
Şihe pojan, hebqe pûng e, herwekî hermel sipeng.
Qit'e kaxez, qutn i pembû, wiqr i bar û led çîwal.
- منجنون گردون و مجنون دین و ماجن ییجا**
Mencenûn gerdûn, û mecnûn dîn, û macin bêheya.
Xizy i riswayî, we xizlan şermkirî, şerm infi'al.
- صرح کوشکه صرخه صره گازی و خلت افین**
Serh i koşk e, serxe sirre gazî, û xullet evîn.
Xill e yar, û xilwe تنها, helw e şîrîn, murr e tal.
- مره قوت مق محبت انس و الفت هوکری**
Mirre quwwet, miq mehebbet, ins û ulfet hogirî.
Xemr û beld û kelt û kewden, be' l i mêr û gan bi'al.
- ضره هوی ضغن کین و ضغت تیکل ظبی آسک**
Durr e hewî, duzn e kîn, û dixt i têkil, zebî ask,
Seyhe gazî, dell e windabûn, û windabûyî dal.
- لهجه ازمان لجه تشته مهجه روحی هم ژروح**
Lehce ezman, luhce tişt e, muhce rûvî hem ji ruh.
Behce husn û şahî û jêhatin, û behrec betal.
- خمل ریشی خبط لیدان خمط دارا بی ستري**
Xeml e rîşî, xebtt e lêdan, xemtt e dara bê stirî.
Ucwe xurme, gurz e hizme, urwe qulp e, ind e bal.
- طلعت و وجه و محیا عارض و منظر چه رو**
Tel'et û wech û muheyya, arid û menzer çi? rû.
Eyke bêş e, text erik e, zeyx meyl e, û beyt e mal.
- حامله باردار و حبلی آفس و قوریغ حمی**
Hamil e bardar, û hubla avis, û qûrix hima.
Himiy e pawan, hulî xişr, hilye zînet, hewl e sal.

17 صدا و رنگ [?] لون رنگه همس دنگه بکم لال

*Qatibe^c ist cumle und kull (alles), kaffe ist hemî (alle),
und keff ist men^c (Abwehren).
Sedi [?] ist ewreng, lewn ist reng (Farbe), hems ist deng
(leiser Laut), bukm ist lal (stumm).*

قاطبه جمله و کل کافه همی و کف منع

*Qatibe' cumle û kull, kaffe hemî, û keff e men'.
Sedi ewreng [?], lewn i reng e, hems i deng e, bukm e
lal.*

18 بنیه بکه کعبه بالگه متکا و تکیه پال

*Merre, kerre und tare sind carek (einmal); bek, dekk und
sek sind kutan (Stoßen).
Benye und Bekke sind die Kaaba; balgeh (Polster) ist
mutteka, und tekye ist pal (Stütze).¹*

مره کره تاره جارک بک و دک و سک کتان

*Merre kerre, tare carek, bek û dekk û sek kutan.
Benye, Bekke: Ke'be; balgeh mutteka, û tekye pal.*

ROHFASSUNG · NICHT ZUR VERBREITUNG · NICHT ZUR VERÖFFENTLICHUNG

¹LESART: Dieser Beyt steht im Druck (Faksimile S. 18), fehlt aber bei Taha; daher ohne türkische Fassung. (Faksimile Istanbul 1903; Kaya; Taha)

*

QIT'E 8

El-qit'etu fî behri'l-besîti'l-metwiyy

القطعة في بحر البسيط المطوى

Muftē'ilun fa'ilun, muftē'ilun fa'ilun

1 کذب و خلافي ميژ گر ته بکن کر بکر

*Wenn du Fürst, Haupt und angesehen werden willst,
so sprich keine Lüge und Unwahrheit, selbst wenn man
dich in Stücke schneidet.*

2 مطويه بحرا بسيط لی بکه جارك نظر

*Muftē'ilun fâ'ilun, muftē'ilun fâ'ilun –
das Besit-Maß ist metwî; wirf einmal einen Blick darauf.*

3 زربي و مافوره هم طنفسه ای باخبر

*Şeml ist belavbûn (Zerstreuung) und auch vêkketin
(Vereinigung), şemle ist ber (Gewand).
Zurbiyy und mafûr und auch tenfis sind Teppiche, o
Kundiger.*

4 قفق و قرقف مين کوز و فخاره جر

*Qe'berî und 'ebqerî heißen bêteb' (von üblem Wesen) und
teb'et xwoş (von gutem Wesen).
Qefqef und qerqef sind mey (Wein), kûz und fexxar sind
cer (Krug).*

5 فسم برين صرم و کسف ژوسان قطعه کر

*Hez, xelaq und nesîb, meqsime und hisse sind par (Anteil).
Fesm ist birîn (Abschneiden), serm und kesf ebenso; qit'e
ist ker (Stück).*

6 ضلوع و دژمن حرب و وغا هردو شر

*Herb und hezîmet sind revîn (Flucht), qerh und cerahet
sind birîn (Wunde).
Zidd und 'edû sind dijmin (Feind), herb und wexa sind
beide şer (Krieg).*

7 افلح گريا خلاصی صلد قوی صخره بر

*Zuhzih ist der Entfernte, uzlife ist sein Gegenteil (der
Nahegebrachte).
Efleh ist der Gerettete, seld ist qewî (hart), serr ist ber
(Fels).*

8 اثم گنه غيظ کرب کربه غمن رأس سر

*Hins, gunah und herec, wizr, webal und zunûb
und ism sind guneh (Sünde); xeyz ist kerb (Zorn), kurb ist
xem (Kummer), re's ist ser (Kopf).*

گر ته دڤتين بې مير و سر و معتبر

*Ger te divêtin bîbî mîr û ser û mu'teber,
Kizb û xilafê mebej, ger te bikin ker bi ker.*

مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن

*Muftē'ilun fa'ilun, muftē'ilun fa'ilun –
Metwiyye behra besît, lê bike carek nezer.*

شمل بلاف بونه هم ڤيککتنه شمله بر

*Şeml i belavbûn e hem vêkketin e, şemle ber.
Zurbiyy û mafûr e hem tenfis e, ey baxeber.*

قعبري و عبقری بيطبع و طبع خوشن

*Qe'berî û 'ebqerî bêteb' û teb'et xwoş in.
Qefqef û qerqef meyîn, kûz û fexxar e cer.*

حظ و خلاق و نصيب مقسمه و حصه پار

*Hez û xelaq û nesîb, meqsime û hisse par.
Fesm i birîn, serm û kesf i ji wusan, qit'e ker.*

هرب و هزيمت رفین قرح و جراحت برين

*Herb û hezîmet revîn, qerh û cerahet birîn.
Zidd û 'edû dijmin in, herb û wexa herdu şer.*

زحزح ای دوربويی ازلف ضدی ویه

*Zuhzih e ê dûrbûyî, uzlife ziddê wî ye.
Efleh e gerya xilas, seld e qewî, serr e ber.*

حنث و جناح و حرج وزر و وبال و ذنوب

*Hins û gunah û herec, wizr û webal û zunûb,
Ism e guneh, xeyz i kerb, kurb e xem in, re's i ser.*

- 9 **سمع بهیستن بصر دیتن و نیرین نظر**
Irbe, weter und ihtiyac sind hewceyî (Bedürfnis), hêvî (Hoffnung) ist emel.
Sem^c ist bihîstin (Hören), beser ist dîtin (Sehen), und nêrîn (Blicken) ist nezer.
- 10 **آسن و پولای چنه هردوانیث و ذکر**
Wer ist hêvînemayî (hoffnungslos)? mublîs, ayîs und qenût.
Asin (Eisen) und pola (Stahl) – was sind sie? beide enîs und zeker.
- 11 **پیشی و پاشی دبر اذن گوه اطروش کر**
Eqbele ist berda (er wandte sich zu), wie edbere pişt da (er kehrte den Rücken) ist; qubul
ist pêşî (Vorderseite), und paşî (Rückseite) ist dubur, uzn ist guh (Ohr), etrûş ist kerr (taub).
- 12 **شاة پزه ضآن مه معز بن هجمه کر**
Zewb ist bihatin (Schmelzen), zeneb ist dûv (Schwanz), biraştî (Gebratenes) ist şewa²,
şat ist pez (Schaf), deⁿ ist mî (Mutterschaf), me^cz ist bizin (Ziege), hecm [?] ist ker (Esel).¹
- 13 **حی خوشه حیه مار بحره کونه بر حجر**
Beyd – was ist das? hêk (Ei); mîlh ist xwê (Salz), mah ist sipîk (Eiweiß), muh ist zerik (Eigelb).
Heyy ist xweş (lebendig), heyye ist mar (Schlange), hucre ist kun (Loch), ber (Stein) ist hecer.²
- 14 **عفر و برا و ثری آخن و صفوانه بر**
Turb, turab und semad, remş, rexam und se²d.
^cefr, bera und sera sind ax (Erde), und sefwan ist ber (Fels).
- 15 **راجل و ماشی پیا منطقه منطق کمر**
Qurt ist guhar (Ohrring), siwar ist bazin (Armreif), und rakib ist suwar (Reiter).
Racil und maşî sind peya (Fußgänger), mintiqe und mintaq sind kemer (Gürtel).
- 16 **مقنعه و مقرمه محرمه و هامه سر**
Mirfeqe und mustened sind balgeh (Kissen), und mi^ccer ist gulac (Kopftuch).
Migne^ce und miqreme sind mehreme (Schleier), und hame ist ser (Kopf).
- اربه وطر احتیاج حوجه یی هیثی امل
Irbe, weter, ihtiyac hewceyî, hêvî emel.
Sem' bihîstin, beser dîtin, û nêrîn nezer.
- هیثینمای کیه مبلس و آیس قنوط
Hêvînemayî kî ye? mublîs û ayîs qenût.
Asin û pola çi ne? herdu enîs û zeker.
- اقبل بردا وکی ادبر پشت دا قبل
Eqbele berda, wekî edbere pişt da, qubul
Pêşî, û paşî dubur, uzn i guh, etrûş i kerr.
- ذوب بهاتن ذنب دوفه براشتی شوا
Zewb bihatin, zeneb dûv e, biraştî şewa',
Şat i pez e, de'n i mî, me'z i bizin, hecm e ker [?].
- بیض چه هیک ملخ خوی ملخ سپیک مخ زرک
Beyd e çi? hêk, mîlh i xwê, mah sipîk e, muh zerik.
Heyy i xweş e, heyye mar, hucre kun e, ber hecer.
- ترب و تراب و سمد رمس و رغام و ئاد
Turb û turab û semad, remş û rexam û se'd,
'Efr û bera û sera ax in, û sefwan e ber.
- قرط گهار و سوار باز و راکب سوار
Qurt i guhar, û siwar bazin, û rakib suwar.
Racil û maşî peya, mintiqe mintaq kemer.
- مرفقه و مستند بالگه و معجر گلاج
Mirfeqe û mustened balgeh, û mi'cer gulac.
Migne'e û miqreme mehreme, û hame ser.

¹ LESART: bihatin: Druck ذوب بهاتن (Faksimile S. 20), so auch Taha; Kaya liest „helandin“. hecm e ker: Druck هجمه, so auch Kaya und Taha; die Bedeutung als Wort für ‚Esel‘ ist unklar. (Faksimile Istanbul 1903; Kaya; Taha)

² LESART: muh zerik: arabisch مخ ‚Eigelb‘, passend zu zerik; im Druck مخ, der Punkt ist unsicher. (Faksimile Istanbul 1903; Kaya; Taha)

- 17 **غصن و افانین تا تازه طری رطب تر**
*Tibn – was ist das? ka (Stroh); giya (Gras) ist ʕuṣb, kela und heşîş.
 Xusn und efanîn sind ta (Zweig), taze (frisch) ist teriyy, ratb ist ter (feucht).*
- 18 **عرق ره و فرع چق پلگه ورق بذر توف**
*'Irq i reh û fer' i çiq, pelg e wereq, bizr e tov.
 Dar i şecer, qitf e ber, fêkî ye tel' û semer.*
- 17 **تبن چه کا و گیا عشب و کلاء و حشیش**
*Tibn çî? ka, û giya 'uṣb û kela û heşîş.
 Xusn û efanîn i ta, taze ter i, ratb i ter.*
- 18 **دار شجر قطف بر فیکیه طلع و ثمر**
*ʕIrq ist reh (Wurzel), fer^c ist çiq (Ast), pelg (Blatt) ist wereq, bizr ist tov (Samen).
 Dar (Baum) ist şecer, qitf ist ber (Frucht), fêkî (Obst) ist tel^c und semer.¹*

*

QIT'E 9

El-qit'etu fi behri'l-hezeci'l-exrebi'l-musemmen

القطعة في بحر الهزج الاخر المضمن

Mef'ûlu mefa'îlun, mef'ûlu mefa'îlun

- 1 **بی شبهه دنیف عامی افراشته گردن بو**
*Wer von der Welt den Saum zurückgezogen hat,
 dessen Nacken ist ohne Zweifel unter den Menschen erhoben.*
- 2 **وزنا هزجا اخب اڤ رنگه مضمن بو**
*Mef'ûlu mefa'îlun, mef'ûlu mefa'îlun –
 das ist das Maß des Hezec exreb, so wird es achtfüßig.²*
- 3 **مکتوم وکی مکنون مخبون قشیرایی**
*Merbût, ebenso me'qûd und me'qûl, heißt girêdayî (gebunden).
 Mektûm, ebenso meknûn und mexbûn, heißt veşêrayî (verborgen).*
- 4 **وهاج و منور هم دری برهنایی**
*Mişkat ist kulek (Nische), mir'at ist neynik (Spiegel), çira (Lampe) ist misbah.
 Wehhac und munewwer und auch durriy heißen biruhnayî (strahlend).*
- 5 **قسطاس ترازویه مورون چه کیشایی**
*Mensûr, ebenso mebsûs und menşûr, heißt belavbûyî (verstreut).
 Qistas ist terazû (Waage); mewzûn – was ist das? kêşayî (gewogen).*
- هرچی کو ژدنیایی برداشته دامن بو
*Herçî ku jî dunyayê berdaşîte damen bû,
 Bê şubhe di nêv 'amê efraşîte gerden bû.*
- مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن
*Mef'ûlu mefa'îlun, mef'ûlu mefa'îlun –
 Wezna hezeca exreb, ev renge musemmen bû.*
- مربوط وکی معقود معقول گریدایی
*Merbût i wekî me'qûd, me'qûl i girêdayî.
 Mektûm i wekî meknûn, mexbûn i veşêrayî.*
- مشکات کلک مرآت نینکه چرا مصباح
*Mişkat û kulek, mir'at neynik e, çira misbah.
 Wehhac û munewwer hem durriy i biruhnayî.*
- منشور وکی مبنوث منشور بلاڤ بویی
*Mensûr i wekî mebsûs, menşûr i belavbûyî.
 Qistas i terazû ye, mewzûn i çî? kêşayî.*

¹ LESART: Dieser Beyt steht im Druck (Faksimile S. 21), fehlt aber bei Taha; daher ohne türkische Fassung. (Faksimile Istanbul 1903; Kaya; Taha)² LESART: exreb: Druck الاخر (Faksimile S. 21); Kaya liest „ehzeb“. (Faksimile Istanbul 1903; Kaya; Taha)

- 6 موقوزه بدار کشتی متروک لجه مایی
Mew'ude ist das Mädchen, das lebendig ins Grab gelegt wurde.
Mewqûze ist das mit dem Stock Erschlagene, metrûk das am Ort Zurückgelassene.
- 7 مدهامتان هردوین رش بونه ژآفدانی
Neddaxetan sind die beiden (Quellen), die aus dem Wasser aufwallen.
Mudhammetan sind die beiden (Gärten), die vom Bewässern dunkel geworden sind.
- 8 ماضی چه او ی بوری باقی چه او ی مایی
Zahîb – was ist das? der Gegangene; musteqbel ist das Kommende.
Mazî – was ist das? das Vergangene; baqî – was ist das? das Verbleibende.
- 9 مزمل و مدثرای جل نخو وردایی
Edxas, ebenso emşac, ist têkilbûn (Gemisch); xewn (Träume) sind ehlam.
Muzzemmîl und muddessîr sind der in sein Gewand Gehüllte.
- 10 مرقوم وکی مکتوب مزبور نفیسایی
Esfar und zubur sind beide Plurale für Bücher.
Merqûm, ebenso mektûb und mezbûr, heißt nivîsaiyî (geschrieben).
- موءوده کچا هیژ خوش دانایی دنیف قبری
Mew'ude keça hêj xweş danayî di nêv qebrê.
Mewqûze bi dar kuştî, metrûk i li cih mayî.
- نضاختان هردو ای هلدکلن ژآقی
Nedda xetan herdu ê hildikelin ji avê.
Mudhammetan herdu yên reş bûne ji avdanê.
- ذاهب چیه ای چویی مستقبل ای بیتن
Zahîb çi ye? ê çûyî, musteqbel e ê bêtin.
Mazî çi? ewê borî, baqî çi? ewê mayî.
- اضغات وکی امشاج تیکل بونه خون احلام
Edxas i wekî emşac têkilbûn e, xewn ehlam.
Muzzemmîl û muddessîr ê cil li xwe werdayî.
- اسفار و زبر هردو جمعی دکتیبان
Esfar û zubur herdu cem'ê di kitêban in.
Merqûm û wekî mektûb mezbûr e nivîsaiyî.

*
QIT'E 10

El-qit'etu fi behri'r-recezi'l-metwiyyi'l-musemmen

القطعة في بحر الرجز المطوى المضمن

Muftē'ilun muftē'ilun, muftē'ilun muftē'ilun

- 1 گر ته دڤیتن کو بابر نبین کس بته را
 علمی بخون هم عملی تو بکه صنعت ژخو را
Wenn du willst, dass niemand dir gleichkommt, so lerne Wissen und auch Tun, und mach dir ein Handwerk zu eigen.
Ger te divêtin ku baber nebitin kes bi te ra, 'İlmê birwûn hem 'emêlê, tu bike sin'et ji xwe ra.
- 2 مفتعلن مفتعلن مفتعلن مفتعلن
 اف رجزا مطويه دا قنج بزانی تو برا
Muftē'ilun muftē'ilun, muftē'ilun muftē'ilun – das ist der metwî-Recez, damit du es gut weißt, Bruder!
Muftē'ilun muftē'ilun, muftē'ilun muftē'ilun – Ev receza metwiyye da qenc i bizanî tu, bira!
- 3 فلک گمی سلک لری چونه ضیا روھنی بزانی
 شهر مه و لیل شف و سفله گدا ابله زانی
Fulk ist gemî (Schiff), silk ist li rê çûn (des Weges gehen), diya – wisse – ist rohnî (Licht)!
Şehr ist meh (Monat), leyl ist şev (Nacht), sufle ist geda (Bettler), ebleh ist nezan (unwissend).
Fulk i gemî, silk i li rê çûn e, diya rohnî bizanî! Şehr i meh, û leyl i şev, û sufle geda, ebleh nezan.
- 4 عشق و محبت چه افین بغض و عداوت چه نڤین
 انھزمو جملہ رفین اختلسوا یعنی رفان
'İşq und mehebbet – was sind sie? evîn (Liebe); buxd und 'edawet – was sind sie? nevîn (Hass).
Inhezemû heißt: alle flohen; îxtelesû heißt: sie raubten.
'İşq û mehebbet çi? evîn, buxd û 'edawet çi? nevîn. Inhezemû cumle revîn, îxtelesû yanî revan.
- 5 جوشن و درع ہردو زرہ جنہ و ترس ہردو مرطال
 صارم و سیف ہردو شیر سہم و قسی تیر و کٹان
Cewşen und dir^c sind beide zirh (Panzer), cunneh und tirs sind beide mertal (Schild).
Sarim und seyf sind beide şîr (Schwert), sehm und qisiy sind tîr (Pfeil) und kevan (Bogen).
Cewşen û dir' herdu zirh, cunneh û tirs herdu mertal. Sarim û seyf i herdu şîr, sehm û qisiy tîr û kevan.
- 6 طفشو قدوم دلبہ چنار مغفر و سکہ چہ مکار
 ملزم و خیرک ہردو مشار قطع برین سن ددان
Tefşo ist gudûm (Dechsel), dulbe ist çinar (Platane); mihfer und sikke – was sind sie? mukar (Pflugschar).
Milzem und xirk sind beide mişar (Säge), qet^c ist birîn (Schneiden), sinn ist didan (Zahn).¹
Tefşo gudûm, dulbe çinar, mihfer û sikke çi? mukar. Milzem û xirk herdu mişar, qet' i birîn, sinn e didan.
- 7 ابل و بعیر عیس و جمل ناقہ جمار او دڤہ نہ
 حجر مہین ہم عقلمہ کری ہسپہ حصان
Ibl und be'îr, 'is und cemel, nage und cemaz – sie sind deve (Kamel).
Hicr ist mehîn (Stute) und auch 'eqile, muhr ist kurî (Fohlen), hesp (Pferd) ist hisan.
Ibl û be'îr, 'is û cemel, nage, cemaz ew deve ne, Hicr e mehîn hem 'eqile, muhr e kurî, hesp e hisan.

¹ LESART: sikke çi? mukar: Druck مکار سکہ چہ (Faksimile S. 24); Kaya liest „sekne ... mukar“. (Faksimile Istanbul 1903; Kaya; Taha)

8 سمن و سمن رون و قلو شحم بزه ضرع گهان

°Ecl und hemel sind golik (Kalb) und berx (Lamm), cedy und °enaq sind beide kar (Zicklein).

Semn und semîn sind rûn (Butterschmalz) und qelew (fett), şehm ist bez (Talg), der° ist guhan (Euter).

9 عالی و سامی چه بلند مالک و صاحب چه خدان

Mîrsed, minhac und terîq sind rê (Weg), und mersûs ist gewî (fest).

°Alî und Samî – was sind sie? bulund (hoch); Malik und Sahîb – was sind sie? xudan (Besitzer).

عجل و حمل گولک و برخ جدی و عناق هردونه کار

'Ecl û hemel golik û berx, cedy û 'enaq herdu ne kar. Semn û semîn rûn û qelew, şehm bez e, der'e guhan.

مرصد و منهاج طریق رینه و مرصوص قوی

Mîrsed û minhac û terîq rê ne, û mersûs e gewî.

'Alî û Samî çi? bulund, Malik û Sahîb çi? xudan.

ROHFASSUNG · NICHT ZUR VERBREITUNG

· NICHT ZUR VERÖFFENTLICHUNG

*
QIT'E 11

El-qit'etu fî behri's-serî'i'l-metwiyy

القطعة في بحر السريع المطوى

Mufte'ilun mufte'ilun fa'ilun

1 دولته گر وی باصل زانیه

Wer immer ein Wissen gründlich gelernt hat –
es ist ein Glück, wenn er es von Grund auf weiß.

2 بحرا سریعه چیه خوش مطویه

Mufte'ilun mufte'ilun fâ'ilun –
was ist das Serî'e-Maß? ein schönes metwî.

3 روژ و هیف هردو چنه زبرقان

Mekka und Medina – was sind sie? die Qeryetan (die
beiden Städte).
Roj (Sonne) und heyv (Mond) – was sind sie beide? die
Zebreğan.

4 اری و سنون و ضرب او ژوسان

Şehd und 'esel – was sind sie beide? hingiv (Honig).
Ery, senûn und dureb ebenso.

5 شیر و قلم هردو چنه اقطاعان

Xedb und 'eseb – was sind sie beide? şîr (Schwert) und reh
(Sehne).
Şîr (Schwert) und qelem (Schreibrohr) – was sind sie
beide? die Eqtê'an (die beiden Schneidenden).

6 مغرب و مشرق چنه او خافقان

Şariq und beyda – was sind sie? beide roj (Sonne).
Mexrib und meşriq – was sind sie? die Xafiqan (Westen
und Osten).

7 روژ و هیف هردو چنه ازهران

Şems und qemer sind roj (Sonne) und heyv (Mond), o
Bruder!
Roj und heyv – was sind sie beide? die Ezheran (die beiden
Leuchtenden).

8 راست چیه ایمن و یمنی بزبان

Eyser und yusra – was sind sie? beide çep (links).
Rast (rechts) – was ist das? eymen und yumna, das wisse!

9 ایمنی و عدل چنه افضلان

Helf, yemîn und qesem sind allesamt sond (Eid).
Êminî (Rechtschaffenheit) und 'edl (Gerechtigkeit) – was
sind sie? die Efdelan (die beiden Vorzüglichsten).

هرچی کسی عیلمکی قنج خونديه

Her çi keşê 'ilmekî qenc xwendîye,
De'wet e, ger wî bi esl zaniye.

مفتعلن مفتعلن فاعلن

Mufte'ilun mufte'ilun fa'ilun –
Behra serî'e çi ye? xweş metwiyye.

مکه مدینه چنه او قریتان

Mekke, Medîne çi ne? ew Qeryetan.
Roj û heyv herdu çi ne? zebreğan.

شهد و عسل هردو چنه هنگفن

Şehd û 'esel herdu çi ne? hingiv in.
Ery û senûn û dureb ew jî wusan.

غضب و عصب هردو چنه شیر و ره

Xedb û 'eseb herdu çi ne? şîr û reh.
Şîr û qelem herdu çi ne? eqte'an.

شارق و بیضا چنه او هردو روژ

Şariq û beyda çi ne? ew herdu roj.
Mexrib û meşriq çi ne? ew xafiqan.

شمس و قر روژ و هیف ای برا

Şems û qemer roj û heyv in, ey bira!
Roj û heyv herdu çi ne? ezheran.

ایسر و یسری چنه او هردو چپ

Eyser û yusra çi ne? ew herdu çep.
Rast i çi ye? eymen û yumna bizan!

حلف و یمن و قسم او جمله صوند

Helf û yemîn û qesem ew cumle sond.
Êminî û 'edl i çi ne? efdelan.

- 10 گُږگ و ځړاو هردو چنه اصرمان
Zi'b und xurab – was sind sie beide? gurg (Wolf) und qir (Rabe).
Gurg und qir – was sind sie beide? die Esreman.
- 11 حارث وليث و اسد او ژوسان
Qeswere, deyrem und dilhas sind şêr (Löwe), Haris, leys und esed ebenso.
- 12 سارق و لص هردو چه ناڅي دزان
Ebteh und betha sind steinige Täler.
Sariq und liss – was sind sie beide? der Name für diz (Diebe).
- 13 ثقب کونه روڅي چيه ثعلبان
Hirre und sinnewr sind pisik (Katze), fare ist mişk (Maus).
Suqb ist kun (Loch); rovi (Fuchs) – was ist das? su'leban.
- 14 سي نه ثلاث اربه چارن عيان
Wahid und isnan – was sind sie? yêk (eins) und dû (zwei).
Sê (drei) ist selas, erbe'e ist çar (vier) – offenkundig.¹
- 15 حفتن و هشتن افن سبعة ثمان
Xemse und sitte – was sind sie? pênc (fünf) und şeş (sechs).
Heft (sieben) und heşt (acht) – das sind seb'e und seman.
- 16 صد مائت و الف هزار اي جوان
Tis'e und 'eşer sind beide neh (neun) und deh (zehn) – vollständig.
Sed (hundert) ist mi'et, und elf ist hezar (tausend), o Jüngling!
- ذئب و غراب هردو چنه گږگ و ځړ
Zi'b û xurab herdu çi ne? gurg û qir.
Gurg û qir ew herdu çi ne? esreman.
- قسوره و ضيغم و دلهاث شير
Qeswere û deyrem û dilhas i şêr,
Haris û leys û esed ew ji wusan.
- ابطح و بطحاء نوالين بېر
Ebteh û betha ne newalên bi ber.
Sariq û liss herdu çi? navê dizan.
- هره و سنور پسيک فاره فشک
Hirre û sinnewr e pisik, fare mişk.
Suqb e kun e, rovi çi ye? su'leban.
- واحد و اثنان چنه او يک و دو
Wahid û isnan çi ne? ew yêk û dû.
Sê ne selas, erbe'e çar in, 'eyan.
- خمسه و سته چنه او پينج و شش
Xemse û sitte çi ne? ew pênc û şeş.
Heft in û heşt in ew in seb'e, seman.
- تسعه عشر هردو نه و ده تمام
Tis'e, 'eşer herdu neh û deh, tamam.
Sed mi'et û elf i hezar, ey ciwan!

¹LESART: isnan: Druck اثنان, 'zwei' (Faksimile S. 26); Kaya und Taha lesen „insan“. ew yêk: Druck او, nicht اڅ. (Faksimile Istanbul 1903; Kaya; Taha)

*
QIT'E 12

El-qit'etu fî behri'l-hezeci's-salimi'l-musemmen

القطعة في بحر الهزج السالم المثنى

Mefa'ilun mefa'ilun mefa'ilun mefa'ilun

- 1 زاو خوشتر امور نابت لمن اف حال قوی خوش تی
Zur Frühlingszeit mit der Geliebten spazieren zu gehen – nichts ist schöner als das; dieser Zustand gefällt mir sehr.
 1
- 2 هزج سالم مثنى بت لطفان خوش منقش تی
Mefâ'ilun mefâ'ilun mefâ'ilun mefâ'ilun – wenn der Hezec vollständig und achtfüßig ist, erscheint er dem Gemüt schön verziert.¹
 2
- 3 تنشت جنب و ابط بنجنگ عنق استوئدی پستان
'Edud ist bazik (Oberarm), enîşk (Ellbogen) ist mirfeq, zira ist zend (Unterarm), und lisan ist ezman (Zunge). Tenîst (Seite) ist cenb, ibt ist binçeng (Achsel), 'unuq ist stû (Hals), sediy ist pistan (Brust).
 3
- 4 عشا شیف و غذا تاشتی غذاء زاد و انا آمان
Cewarih sind dest (Hand) und pê (Fuß); hulqûm, helq und hencer sind gewrî (Kehle). 'Eşa ist şîv (Abendessen), xeda ist taştê (Frühmahl), xîza' ist zad (Nahrung), ina' ist aman (Gefäß).
 4
- 5 بپانه دوست و هم مبطن زکیش و دواء درمان
Weseb ist êş (Schmerz), neseb ist zehmet (Mühe), xeten ist zava (Schwiegersohn), xitan ist sunnet (Beschneidung). Bitane ist dost (Vertrauter), mebtûn ist zikêş (bauchkrank), dewa' ist derman (Arznei).
 5
- 6 موالیدل افه هر سی نبات و معدن و حیوان
Wisse: Vier sind die Elemente – Erde, Wasser, Luft und Feuer; und dies sind die drei Naturreiche: Pflanze, Mineral und Tier.
 6
- 7 و رنگ صفرا و سودا بلغم و خون یژه اخلاطان
Die Grundqualitäten sind Wärme und Kälte, Trockenheit und Feuchte – alle vier; ebenso nenne Gelbe Galle, Schwarze Galle, Schleim und Blut die Körpersäfte.
 7
- دفعلا نوبهاری دلدگل دلبر بچن گشتی
Di fesla nûbiharê da digel dilber biçin geştê, Ji ew xweştir umûr nabit, li min ev hal qewî xweş tê.
- مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن
Mefa'ilun mefa'ilun mefa'ilun mefa'ilun – Hezec salim musemmen bit, li teb'an xwoş muneqqeş tê.
- عضد بازک اینشک مرفق ذراع زند و لسان ازمان
'Edud bazik, enîşk mirfeq, zira' zend, û lisan ezman. Tenîst cenb, û ibt i binçeng, 'unuq ustû, sediy pistan.
- جوارح دست و بی حلقوم و حلق و حنجره [?] گوری
Cewarih dest û pê, hulqûm û helq û hencer e gewrî [?]. 'Eşa şîv, û xeda taştê, xîza' zad, û ina' aman.
- وصب ایش و نصب زحمت ختن زاوا ختان سنت
Weseb êş, û neseb zehmet, xeten zava, xitan sunnet. Bitane dost, û hem mebtûn i zikêş, û dewa' derman.
- بزان چارن عناصر آخ و آف و با و اگر هم
Bizan! çar in 'enasir: ax û av û ba û agir; hem Mewalîd in ev e her sê: nebat û me'den û heywan.
- طبایع گرمی و ساری زوایی و تری هرچار
Teba'i': germî û sarî, ziwayî û terî her çar. We reng, sefra û sewda, belxem û xwûn bêje exlatan.

¹ LESART: li teb'an: Druck لطبعان (Faksimile S. 27); bei Kaya fehlt li. (Faksimile Istanbul 1903; Kaya; Taha)

- 8 **وخل طین و حماً صلصال هری و دق و حیا باران**
Xelêl ist fließendes Quellwasser, duca und zelma sind die finstere Nacht.
Wehel, tîn, hema und selsal sind herî (Schlamm), wedq und heya sind baran (Regen).
- 9 **خشب دار و وتد سنگ و کمر طاق و رواق ایوان**
Cîdar, ha'it und ebniyye sind dîwar (Mauer), 'emûd ist stûn (Säule).
Xeşeb ist dar (Holz), weted ist sing (Pflock), kemer ist taq (Bogen), rewaq ist eywan (Halle).
- 10 **سرادق خیقئن فسطاط کون ظرف و وعاء آمان**
Cerîd ist defter (Heft), qirtas ist kaxeze (Papier), tirs ist wereq (Blatt), ebenso.
Suradiq ist xîvet (Zelt), fustat ist kon (großes Zelt), zerf und wi'a sind aman (Gefäß).
- 11 **جبان قلس و بطل مرد و لواء آلا علم نشان**
Işaret ist wehy und telwîh (Andeutung), iradet ist vîn (Wille), qudret ist şên (Kraft).
Ceban ist qels (feige), bettel ist merd (Held), liwa ist ala (Fahne), 'elem ist nişan (Zeichen).
- 12 **فرس هسپ و جرس زنگل اکاف و برذعت کرتان**
Qesîy ist du rû (falsch), dehûr ebenso; qeseb ist qamûş (Schilf), qird ist meymûn (Affe).
Feres ist hesp (Pferd), ceres ist zengil (Glocke), ikaf und berzi'et sind kurtan (Packsattel).
- 13 **اب و باب و ابوت بابی و بواب درگهقان**
Hemîm ist xizm (Verwandter), hima ist pawan (Schutzgebiet), turas und waris sind miras (Erbe).
Eb ist bab (Vater), ubuwwet ist babî (Vaterschaft), bewwab ist dergehvan (Pförtner).
- 14 **ابو النافع چیه سرکه ابو جابر دیبژن نان**
Ebû Camî^c – was ist das? sufre (Esstuch); Ebû Naci^c – was ist das? hulw (Süßes).
Ebû Nafi^c – was ist das? sirke (Essig); Ebû Cabir nennt man nan (Brot).
- غلل آفا معین جاری دجی ظلها شفا تاری**
Xelêl ava me'in carî, duca zelma şeva tarî.
Wehel tîn û hema selsal herî, wedq û heya baran.
- جدار و حائط و ابنیه دیوارن عمود استون**
Cîdar û ha'it û ebniyye dîwar in, 'emûd ustûn.
Xeşeb dar, û weted sing, û kemer taq, û rewaq eywan.
- جریده دفتر و قرطاس کاغذ طرمن ورق اف رنگ**
Cerîd e defter, û qirtas i kaxeze, tirs wereq ev reng.
Suradiq xîvet in, fustat i kon, zerf û wi'a' aman.
- اشارت وحی و تلویح و ارادت فین و قدرت شین**
Işaret wehy û telwîh, û iradet vîn, û qudret şên.
Ceban qels, û bettel merd, û liwa ala, 'elem nişan.
- قصی دورو دحور او رنگ قصب قاموش قرد میمون**
Qesîy du rû dehûr ew reng, qeseb qamûş, qird i meymûn.
Feres hesp, û ceres zengil, ikaf û berzi'et kurtan.
- حمیم خزم و حما پاوان تراث و وارث میراثن**
Hemîm xizm, û hima pawan, turas û waris miras in.
Eb û bab, û ubuwwet babî yû bewwab i dergehvan.
- ابو جامع چیه سفره ابو النافع چیه حلوه**
Ebû-cami' çi ye? sufre; Ebû-naci' çi ye? hulw e.
Ebû-nafi' çi ye? sirke; Ebû-cabir dibêjin nan.

*
OIT'E 13

El-qit'etu fî behri'l-mutaqaribi'l-meqsûr

القطعة في بحر المتقارب المقصور

Fe'ûlun fe'ûlun fe'ûlun fe'ûl

1	دښتين كو شاگردى لږ بتن	Mag das Herz des Lehrers auch wie Stein sein, der Schüler muss dennoch vor ihm ausharren.	معلم بلا دك وكى بر بتن	Mu'ellim bila dil wekî ber bitin, Dîcêtin ku şagirdî li ber bitin.
2	تقارب خوشه گر مقصر بتن	Fe'ûlun fe'ûlun fe'ûlun fe'ûl – der Mutaqarib ist schön, wenn er verkürzt ist.	فعولن فعولن فعولن فعول	Fe'ûlun fe'ûlun fe'ûlun fe'ûl Teqarub xweş e ger muqesser bitin.
3	تق پرده ارفع هلين خوزى ليت	Sema ist asiman (Himmel), erş ist ban (Dach), xan ist beyt (Haus). Teteq ist perde (Vorhang), irfe ^c ist hilîn (heb auf!), xuzî (wenn doch!) ist leyt.	سما آسمان عرش بان خانه بيت	Sema asiman, erş i ban, xan e beyt. Teteq perde, irfe' hilîn, xuzî leyt.
4	مرق شوربه كل بخو جى وړه	Du ^a ist xwestin (Bitten), de ^c ist bihêl (lass!), ruh ist here (geh!). Mereq ist şorbe (Suppe), kul ist bixwo (iss!), ci ^o ist were (komm!).	دعا خوستن و دع بهيل رح هره	Du'a xwestin, û de' bihêl, ruh here. Mereq şorbe, kul bixwo, ci' were.
5	سنا روھنيه هروكى انجلاء	Mele ^o ist meclis (Versammlung), tejîbûn (Vollwerden) ist imtila ^o . Sena ist rohnî (Glanz), ebenso incila ^o .	ملاء مجلس و تزيون امتلاء	Mele' meclis, û tejîbûn imtila'. Sena rohnî ye, herwekî incila'.
6	دوژه و جه مقام و مقر	Cehîm, cehennem, leza und seqr – alle sind doje (Hölle); cih (Ort) ist meqam und meqer.	جھيم و جهنم لظى و سقر	Cehîm û cehennem, leza û seqr, Hemî doje, û cih meqam û meqer.
7	هين آشكه او علان و عيان	‘Ibadet ist perestin (Anbetung), ‘ibaret ist beyan (Ausdruck). Heyyin ist eşkere (offenbar), ebenso ‘ilan und ‘eyan.	عبادت پرستن عبارت بيان	‘Ibadet perestin, ‘ibaret beyan. Heyyin eşkere, ew ‘ilan û ‘eyan.
8	خبل خبط دينى جرابى خبال	In der Bedeutung von ‘ezab (Strafe) stehen ‘iqab und nekal. Xebel ist xebt und dinî (Wahnsinn), xirabî (Verderben) ist xebal.	بمعنى عذابن عقاب و نکال	Bi me'na 'ezab in 'iqab û nekal. Xebel xebt û dinî, xirabî xebal.
9	بمعنى يکن جمله صاغر ذليل	Şehîh, helû ^c , denîn und bexîl bedeuten alle dasselbe (geizig); saxir ist zelîl (verächtlich).	شحيح و هلوع و ضنين و بخيل	Şehîh û helû' û denîn û bexîl Bi me'na yekîn cumle, saxir zelîl.

- 10 ژبو بوک و زافان دیژن عروس
*Der Sauertöpfische (rütirş) ist kelüh und 'ebüs.
 Für Braut und Bräutigam sagt man 'erüs.*
- 11 مشکل بزانه حسان و بسان
*Muweşşeh, mukellel, muzeyyen ebenso,
 muşekkel – wisse – und hisan und bisan (alle: geschmückt,
 schön).*
- 12 سحیت طبیعت تحت دعا
*Sipahî (stattlich) ist behlül, und zînet (Zierde) ist beha.
 Seciyyet ist tebî'et (Wesensart), tehiyyet ist du'a
 (Segenswunsch).*
- 13 خلاص بونه فوز و فلاح و نجاج
*Hêsanî (Erleichterung) ist rewh, und hewar (Klageruf) ist
 niyah.
 Xilasbûn (Rettung) ist fewz, felah und necah.*
- 14 بهاره ربیع و پاییزه خریف
*Zivistan (Winter) ist şita², und was ist havîn (Sommer)?
 seyf.
 Behar (Frühling) ist rebî², und payîz (Herbst) ist xerîf.*
- 15 سراویل و سربال درپی کراس
*Sene ist sal (Jahr), und usbû² ist heftî (Woche) – merk es
 dir!
 Serawîl und sirbal sind derpê (Hose) und kiras (Hemd).*
- 16 فری افتراء اد هرسی درو
*Nu'as und sine sind ponijîn (Schlummer), hec'e ist xew
 (Schlaf).
 Firî, iftira und idd sind alle drei derew (Lüge).*
- 17 حطب سختی معمعان گرمیه
*Teraxî und teref sind sistî (Schlafheit) und nermî
 (Weichheit).
 Hetteb ist suxtenî (Brennholz), me'²me'²an ist germî
 (Gluthitze).*
- 18 تربص درجی و دنگه خوار
*Sivikbûn (Leichtigkeit) ist xiffet, giranî (Würde) ist wîqar.
 Terebbus ist derengî (Zögern), und deng (Laut) ist xuwar
 (Brüllen).*
- 19 صیاح و صدا دنگه گازی نداء
*Firivî (Gebratenes) ist henîyz, und firûzî (Pfeifen) ist
 muka².
 Siyah und seda sind deng (Laut, Ruf), gazî (Ruf) ist nida².*
- قوی ای روترشه کلوح و عبوس
*Qewî è rütirş e kelüh û 'ebüs.
 Ji bo bûk û zavan dibêjin 'erüs.*
- موشح مکمل مزین وسان
*Muweşşeh, mukellel, muzeyyen wusan,
 Muşekkel bizane hisan û bisan.*
- سپاهیه بهلول و زینت بها
*Sipahî ye behlül, û zînet beha.
 Seciyyet tebî'et, tehiyyet du'a.*
- هسانایه روح و هوس و نیاخ
*Hêsanî ye rewh, û hewar e niyah.
 Xilasbûn e fewz û felah û necah.*
- ژفستان شتاء و چه هاڤینه صیف
*Zivistan şita', û çi havîn e? seyf.
 Behar e rebî', û payîz e xerîf.*
- سنة سال و اسبوع حفتی بناس
*Sene sal, û usbû' heftî binas!
 Serawîl û sirbal e derpê, kiras.*
- نعاس و سینه پونژین هجعه خو
*Nu'as û sine ponijîn, hec'e xew.
 Firî, iftira, iddi hersê derew.*
- تراخی ترف سستی و نرمیه
*Teraxî, teref sistî-y û nermî ye.
 Hetteb suxtenî, me'me'an germî ye.*
- سقبونه خفت گرانی وقار
*Sivikbûn e xiffet, giranî wîqar.
 Terebbus derengî, û deng e xuwar.*
- فریخی حنیز و فروزی مکاء
*Firivî henîyz, û firûzî muka'.
 Siyah û seda deng e, gazî nida'.*

- 20 هزج تیکل بون و مزج و مرج
Recez ist istiran (Lied), ebenso hezec.
Hezec ist aber auch têkilbûn (Vermischung), ebenso mezec und mercec.
- 21 عدالت برابر شکایت گلی
Benan ist ser-tilî (Fingerspitze), und esabi^c ist tilî (Finger).
°Edalet ist beraberî (Gleichheit, Gerechtigkeit), şikayet ist gîlî (Klage).
- 22 بمعنای آخن رفات و صعید
Derîzan (Schwelle) ist °etebe, ebenso wesîd.
In der Bedeutung ax (Erde) stehen rufat und se°îd.
- 23 دخان دځ و یحموم چنه ناځی دو
Qewarîr ist şûşe (Glas), mumerred ist hilû (glatt).
Duxan, duxx und yehmûm – was sind sie? Namen für dû (Rauch).
- 24 تکلم خبردان تبسم کنین
Tecelcul ist hejîn (Beben), tebettul ist birîn (Abtrennen).
Tekellum ist xeberdan (Sprechen), tebessum ist kenîn (Lächeln).
- 25 حدیقه و بوستان و جنت رزن
Tebadur, °ecel und sur°e sind alle drei lez (Eile).
Hedîqe, bustan und cennet sind rez (Garten).
- 26 تلاوت چه خواندن محبت و داد
Kitabet ist nivîsîn (Schreiben), murekkeb (Tinte) ist midad.
Tilawet – was ist das? xwendin (Lesen); mehebbet (Liebe) ist widad.
- 27 هم افرازچونه عروج و صعود
Gihîştin (Ankommen) – wisse – ist wusûl und wurûd,
und evrazçûn (Hinaufsteigen) ist urûc und su°ûd.
- 28 اعانت و نصرت چنه آریه
°Ereç ist lengî (Hinken), und °iwec ist xwehrî (Krümmung).
I°anet und nusret – was sind sie? arî (Hilfe).
- 29 ضیافت قری هر وکی قریه گند
Riba ist zêdeyî (Zuwachs), rebwe ist °erdê bulund (Anhöhe).
Dîyafet ist qîra (Bewirtung), so wie qerye gund (Dorf) ist.
- 30 همی رینه مهدی و هادی دلیل
Cuded, rey^c, qesd, sirat und sebîl –
alle sind rê (Weg); muhdiy und hadiy sind delîl (Führer).
- رجز استرانه وسانه هزج
Recez istiran e, wusan e hezec.
Hezec têkilbûn û mezec û mercec.
- بنان سرتلی و اصابع تلی
Benan ser-tilî û esabi' tilî.
'Edalet beraber, şikayet gîlî.
- دریزانه عتبه ورنه و صید
Derîzan e 'etebe, wereng e wesîd.
Bî ne'naye ax in rufat û se'îd.
- قواریر شوشه مردهلو
Qewarîr e şûşe, mumerred hilû.
Duxan, duxx û yehmûm çi ne? navê dû.
- تجلجل هژینه تبتل برین
Tecelcul hejîn e, tebettul birîn.
Tekellum xeberdan, tebessum kenîn.
- تبادر عجل سرعه هرسی لزن
Tebadur, 'ecel, sur'e hersê lez in.
Hedîqe û bustan û cennet rez in.
- تکابت نفیسین مرکب مداد
Kitabet nivîsîn, murekkeb midad.
Tilawet çi? xwendin, mehebbet widad.
- گهشتن بزانه وصول و ورود
Gihîştin bizane wusûl û wurûd,
Hem evrazçûn e 'urûc û su'ûd.
- عرج لنگیه هم عوج خوهریه
'Ereç lengî ye, hem 'iwec xwehrî ye.
I'anet we nusret çi ne? arî ye.
- ربا زیدهی ربوه عردی بلند
Riba zêdeyî, rebwe 'erdê bulund.
Dîyafet qîra, herwekî qerye gund.
- جدد ریع و قصد و صراط و سبیل
Cuded, rey' û qesd û sirat û sebîl
Hemî rê ne, muhdiy û hadiy delîl.

31 نحافت زبون بونه هم حوقله

*Remel ist zührêcûn (eiliges Gehen), ebenso herwele.
Nehafet ist zebûnbûn (Abmagern), ebenso hewqel.*

رمل زولری چونه هم هروله

*Remel zührêcûn e, hem herwele.
Nehafet zebûnbûn e, hem hewqel e.*

32 سغب غرث برس و شبع تیریه

*Şeca'et und celadet sind ciwanmêrî (Tapferkeit).
Sexeb und xers sind bîrs (Hunger), und şebe' ist têrî
(Sattheit).*

شجاعت جلادت جوائیریه

*Şeca'et, celadet ciwanmêrî ye.
Sexeb xers i bîrs, û şebe' têrî ye.*

33 ذکر کیر و قز فرج و گن خصیتان

*Cima'c, refes und wet' sind gan (Beischlaf), bezl ist dan
(Geben).
Zeker ist kîr (männliches Glied), quz ist ferc (weibliche
Scham), gun (Hoden) ist xusyetan.*

جماع و رفث و طء گان بذل دان

*Cima' û refes wet' i gan, bezl e dan.
Zeker kîr, û quz ferc, û gun xusyetan.*

34 وکی سقی آقدان نضارت گشی

*Tedeffuq ist verêhtin (Ausströmen), telezzuz ist xweşî
(Genuss),
so wie seqy avdan (Bewässern) ist; nedaret ist geşî
(Frische).*

تدفق فریختن تلذذ خوشی

*Tedeffuq verêhtin, telezzuz xweşî.
Wekî seqy avdan, nedaret geşî.*

35 ابو النجم روفی ابو الحرث شیر

*Ebu'l-kibr ist zîv (Silber), Ebu'l-fedl ist zêr (Gold).
Ebu'n-necm ist rovî (Fuchs), Ebu'l-hers ist şêr (Löwe).*

ابو الکبر زیف و ابو الفضل زیر

*Ebu'l-kibr i zîv, û Ebu'l-fedl i zêr.
Ebu'n-necm i rovî, Ebu'l-hers i şêr.*

36 ابو القیس طوری حذر خوف ترس

*Ebu'l-emn ist têrî (Sattheit), Ebu'l-xemr ist bîrs (Hunger).
Ebu'l-qeys ist torî (Netz?) [?]; hezer und xewf sind tîrs
(Furcht).*

ابو الامن تیری ابو الغمر برس

*Ebu'l-emn i têrî, Ebu'l-xemr i bîrs.
Ebu'l-qeys i torî, hezer xewf i tîrs.*

37 قلنگ کرکی و هم حباریه چرگ

*Ebû Ce'fer ist mêş (Fliege), Ebû Ce'de ist gurg (Wolf).
Quling ist kurkî (Kranich), und hubara ist çîrg (Trappe).*

ابو جعفر میث و ابو جعده گرگ

*Ebû-Ce'fer mêş, û Ebû-Ce'de gurg.
Quling kurkî, û hem hubara ye çîrg.*

38 ابوالمره شیطان و سلطان دلیل

*Ebu'l-lehw ist tenbûr (Laute), Ebu'l-xefl ist fîl (Elefant).
Ebu'l-murre ist şeytan (Teufel), und sultan ist delîl
(Beweis).*

ابو اللهو طنبور ابو الغفل فیل

*Ebu'l-lehw i tenbûr, Ebu'l-xefl i fîl.
Ebu'l-murre şeytan, û sultan delîl.*

39 گلی قاصدان بوچه هاتنه هون

*Fema xetbukum eyyûhe'l-murselûn? –
„Ihr Boten, weshalb seid ihr gekommen?“*

فما خطبکم ایها المرسلون

*Fema xetbukum eyyûhe'l-murselûn?
Gelî qasidan, bo çi hatine hûn?*

40 فهذه جنة اقه هایه رز

*Te'alû serî'en – „kommt schnell herbei!“
Fe hazîhî cennetun – „dies hier ist ein Garten.“*

تعالوا سریعاً ورن هون بلز

*Te'alû serî'en: werin hûn bi lez.
Fe hazîhî cennetun: eve haye rez.*

41 یچن دا بلیزن بشیکرا بخون

*Li nezheb we nel'eb we ne'kul me'en –
„lasst uns gehen, spielen und zusammen essen.“*

لنذهب و نلعب و نأكل معا

*Li nezheb we nel'eb we ne'kul me'en:
Biçin da bileyzin, bi vëkra birûn.*

42 **ولی هم ژبو من ژبو ته ولک**

*Digel min (mit mir) ist me'kiye, digel te (mit dir) ist me'ek;
und liy ist ji bo min (für mich), ji bo te (für dich) ist lek.*

43 **عليه لسروى و منى ژمن**

*'Eleyke ist li ser te (auf dir), 'eleyye ist li min (auf mir).
'Eleyhi ist li ser wî (auf ihm), und minnî ist ji min (von mir).*

44 **عليكم لسروى خسارت زيان**

*'Eleya ist li ser me (auf uns), 'eleyhim ist li wan (auf ihnen).
'Eleykum ist li ser we (auf euch), xesaret ist zîyan (Schaden).*

45 **من الجهل فر ژجهلى برف**

*Neharen ist bi roj (bei Tag), und beyaten ist bi şev (bei Nacht).
Mine'l-cehli firre – „flieh vor der Unwissenheit!“*

46 **نخذه مسلك مظهر المعجزات**

*Wenn du auf den Weg der Rettung hoffst,
so nimm den Pfad dessen, der die Wunder offenbarte.*

47 **بسمع الرضى فاعتقد واتبع**

*Was dem Erwählten offenbart wurde, darauf höre
mit dem Ohr der Zustimmung; glaube daran und folge ihm.*

48 **فلا تنس يا شافعى احمددا**

*Ich spreche den Segen über meinen Fürsprecher Ehmed –
vergiss mich nicht, o mein Fürsprecher Ehmed!*

دگل من معى و دگل ته معک

*Digel min: me'kiye, digel te: me'ek.
We liy hem ji bo min, ji bo te: we lek.*

عليک لسرته على لمن

*'Eleyke: li ser te, 'eleyye: li min.
'Eleyhi: li ser wî, we minnî: ji min.*

علينا لسروى عليهم لوان

*'Eleya: li ser me, 'eleyhim: li wan.
'Eleykum: li ser we, xesaret zîyan.*

نهارا بروژ و بیاتا بشف

*Neharen: bi roj, û beyaten: bi şev.
Mine'l-cehli firre: ji cehlê birev!*

فان کنت ترجو طریق النجات

*Fe in kunte tercû terîqe'n-necat,
Fe xuz mesleke muzhîrî'l-mu'cizat.*

لما اوحى المصطفى فاستمع

*Lima ûhiye'l-Mustefa festemî'
Bi sem'i'r-rîza fe'teqid wettebi'.*

اصلی علی شافعى احمددا

*Usellî 'ela Şafî'î Ehmeda,
Fela tense, ya Şafî'î Ehmeda!*

*
TARÎX

تاریخ

اف رنگه دبیژت خانی. اگر تو باذعانی. بفکره لکتیبا ثانی. دجلدی اولدا. ژجزئی عاشر. دورقا چاریده. ژصحیفه دستی راستی. دسطرا ثالثده. ژکلها ثانی. بگر تو حرفا چاری. اوه تاریخ ژبو نوبهاری.

Ev renga dibêjît Xanî: eger tu bi iz'anî, bifikre li kitêba „Sanî“, di cildê ewwel da, ji cuzê aşir, di wereqa çarî de, ji sehîfa destê rastê, di setra salis de, ji kelîma sanî, bigir tu herfa çarî. Ew e tarîx ji bo Nûbiharê!

So spricht Xanî: Wenn du verständig bist, so sieh im Buch „Sanî“ nach, im ersten Band, im zehnten Teil, auf dem vierten Blatt, auf der rechten Seite, in der dritten Zeile, beim zweiten Wort – nimm den vierten Buchstaben. Das ist das Datum des Nûbihar!

ANMERKUNG: Chronogramm in Prosa; bei Taha nicht enthalten. Kaya löst es als 11. Adar 1094 H (März 1683), Newroz.

ROHFASSUNG · NICHT ZUR VERBREITUNG · NICHT ZUR VERÖFFENTLICHUNG

* WÖRTERVERZEICHNIS

Die Wortgleichungen aus Xanîs Versen, nach dem arabischen Stichwort geordnet. Jeder Eintrag: arabisches Wort (Wörterbuchform) · Umschrift wie im Vers – **Kurmancî** – Deutsch · Türkisch · Belege (Qit'e/Beyt). Deutsch und Türkisch sind ergänzt, nicht von Xanî. ? unsichere Lesung oder Deutung.

I

إئت *i'ti* – were – komm! · *gell* 4/3

أب *eb* – bab – Vater · *baba* 12/13

إبط *ibt* – binçeng – Achsel · *koltuk altı* 12/3

أبطح *ebteh* – newal – Talgrund · *dere yatağı* 11/12

أبکم *ebkem* – lal – stumm · *dilsiz* 5/6

إبل *ibl* – deve – Kamele · *develer* 10/7

أبله *ebleh* – nezan – einfältig · *saf, ahmak* 10/3

ابن *ibn* – kur – Sohn · *oğul* 2/4

السبیل ابن *ibnussebîl* – rêwî – Reisender · *yolcu* 6/8

أبنیة *ebniyye* – dîwar – Bauten · *binalar* 12/9

أبو الأمن *Ebu'l-emn* – têrî – Sättigung (Beiname) · *tokluk (künye)* 13/36

أبو الحرث *Ebu'l-hers* – şêr – Löwe (Beiname) · *aslan (künye)* 13/35

أبو الغفل *Ebu'l-xefl* – fil – Elefant (Beiname) · *fil (künye)* 13/38

أبو الغمر *Ebu'l-xemr* – bîrs – Hunger (Beiname) · *açlık (künye)* 13/36

أبو الفضل *Ebu'l-fedl* – zêr – Gold (Beiname) · *altın (künye)* 13/35

أبو القیس *Ebu'l-qeys* – torî – Netz ? (Beiname) · *ağ ? (künye)* 13/36

أبو الکبر *Ebu'l-kîbr* – zîv – Silber (Beiname) · *gümüş (künye)* 13/35

أبو اللهو *Ebu'l-lehw* – tenbûr – Laute (Beiname) · *tambur (künye)* 13/38

أبو المرة *Ebu'l-murre* – şeytan – Teufel (Beiname) · *şeytan (künye)* 13/38

أبو الناجع *Ebû-naci* – hulw – Süßes (Beiname) · *tatlı (künye)* 12/14

أبو النافع *Ebû-nafi* – sirke – Essig (Beiname) · *sirke (künye)* 12/14

أبو النجم *Ebu'n-necm* – rovi – Fuchs (Beiname) · *tilki (künye)* 13/35

أبو جابر *Ebû-cabir* – nan – Brot (Beiname) · *ekmek (künye)* 12/14

أبو جامع *Ebû-cami* – sufre – Esstuch (Beiname) · *sofra (künye)* 12/14

أبو جدعة *Ebû-Ce'de* – gurg – Wolf (Beiname) · *kurt (künye)* 13/37

أبو جعفر *Ebû-Ce'fer* – mêş – Fliege (Beiname) · *sinek (künye)* 13/37

أبوّة *ubuwwet* – babî – Vaterschaft · *babalık* 12/13

آتی *e'tî* – tēm – ich komme · *geliyorum* 4/3

أتی *eta* – hat – er kam · *o geldi* 4/3

أتیت *eteytu* – hatim – ich kam · *geldim* 4/3

آتیت *ateytu* – min da – ich gab · *verdim* 4/3

إثم *ism* – guneh – Sünde · *günah* 8/8

اثنان *isnān* – dū – zwei · *iki* 11/14

أجرة *ucre* – kirê – Miete, Lohn · *kira, ücret* 2/5

أجعل *ic'el* – bigêr – machel! · *yap!* 4/4

احتیاج *ihtiyac* – hewceyî – Bedarf · *ihtiyaç* 8/9

أحلام *ehlām* – xewn – Träume · *rüyalar* 9/9

أحمر *ehmer* – sor – rot · *kırmızı* 5/3

أخ *ex* – bira – Bruder · *kardeş* 2/3

اختلسوا *ixtelesû* – revan – sie entrissen · *kaptılar* 10/4

أخضر *exder* – kesk – grün · *yeşil* 5/3

أخلاط *exlatan* – sefra, sewda, belxem, xwûn – die vier Körpersäfte · *dört ahlāt (vücut sıvıları)* 12/7

إد *iddi* – derew – Ungeheuerlichkeit · *çirkin söz, iftira* 13/16

أدير *edbere* – pişt da – kehrte den Rücken · *sırt çevirdi* 8/11

أذن *uzn* – guh – Ohr · *kulak* 8/11

أذهب *izheb* – here – geh! · *git!* 4/3

إرادة *iradet* – vîn – Wille · *irade* 12/11

أربعة *erbe'e* – çar – vier · *dört* 11/14

إربة *irbe* – hewceyî – Bedürfnis · *gereksinim, ihtiyaç* 8/9

ارجع *irci* – veger – kehr zurück! · *dön!* 4/3

أرفع *irfe* – hilîn – heb auf! · *kaldır!* 13/3

أري *ery* – hingiv – Honig · *bal* 11/4

أريكة *erik* – text – Thron, Sofa · *taht, sedir* 7/15

أزرق *ezreq* – hişîn – blau · *mavi* 5/3

أزلف *uzlîfe* – nêzbûyî – nahegebracht (Gegenteil von zuhzih) · *yaklaşdırılmış* 8/7

أزهران *ezheran* – roj û heyv – Sonne und Mond · *güneş ve ay* 11/7

أسبوع *usbû'* – heftî – Woche · *hafta* 13/15

اسحق *isheq* – bihêr – zermahle! · *öğüt!* 4/4

أسد *esed* – şêr – Löwe · *aslan* 11/11

أسرى *esra* – bi şev li rê bir – nachts reisen lassen · *gece yürüttü* 6/11

أسفار *esfar* – kitêb – Bücher · *kitaplar* 9/10

اسم *ism* – **nav** – Name · *isim* 3/11

أسمر *esmer* – **gun genim** – weizenfarben, dunkelhäutig · *buğday tenli, esmer* 4/8

أشقر *eşqer* – **çav hişîn** – blauäugig · *mavi gözlü* 4/8

أشهل *eşhel* – **çav belek** – mit zweifarbigen Augen · *ela gözlü* 4/8

أصابع *esabi* – **tîlî** – Finger · *parmaklar* 13/21

أصرمان *esreman* – **gurg û qir** – Wolf und Rabe · *kurt ve karga* 11/10

أصغر *essxer* – **biçûk** – kleiner · *daha küçük* 4/9

أصفر *essfer* – **zer** – gelb · *sarı* 2/9

أصلخ *eslex* – **kerr** – taub · *sağır* 4/7

أصم *esme* – **guh-biçûk** – kleinhörig · *küçük kulaklı* 4/7

أضرب *idrib* – **biqut** – schlag! · *vur!* 4/4

أضغات *edxas* – **têkilbûn** – wirre Träume · *karışık rüyalar* 9/9

أطروش *etrûş* – **kerr** – taub · *sağır* 8/11

إطلاق *itlaq* – **berdan** – Freilassen · *saliverme* 4/6

إعانة *i' Janet* – **arî** – Hilfe · *yardım* 13/28

أعرج *e'rec* – **leng** – lahm · *topal* 5/6

اعلم *i'lem* – **bizan** – wisse! · *bil!* 4/4

أعور *e'wer* – **yek-çav** – einäugig · *tek gözlü* 5/6

أفانين *efanîn* – **ta** – Zweige · *dallar* 8/17

أقترء *iftira* – **derew** – Verleumdung · *iftira* 13/16

أفرع *efre* – **bi mû** – stark behaart · *kıllı* 4/9

أفضلان *efdelan* – **êminî û 'edl** – die beiden Vorzüglichsten · *en faziletli iki şey* 11/9

أفلح *efleh* – **gerya xilas** – erlöst, erfolgreich · *kurtulmuş, başarılı* 8/5

أقبل *eqbele* – **berda** – er wandte sich zu · *yöneldi* 8/11

أقرأ *iqre* – **bixwûn** – lies! · *oku!* 4/4

أقرع *eqre* – **keçel** – kahlköpfig · *kel* 4/9

أقط *eqt* – **keşk** – getrockneter Quark · *keş, kurut* 6/5

أقطعان *eqte'an* – **şîr û qelem** – Schwert und Schreibrohr · *kılıç ve kalem* 11/5

إكاف *ikaf* – **kurtan** – Packsattel · *palan* 12/22

أكبر *ekber* – **mezin** – größer · *daha büyük* 4/9

أكل *ekhel* – **çav bi kil** – mit dunkel umrandeten Augen · *sürmeli gözlü* 4/8

أكشم *ekşem* – **guh-birî** – mit abgeschnittenem Ohr · *kulağı kesik* 4/7

أكمه *ekmeh* – **kor** – blind · *kör* 5/6

أكيس *ekyes* – **tîj-fehm** – scharfsinnig · *zeki* 4/7

ألف *elf* – **hezar** – tausend · *bin* 11/16

ألفة *ulfet* – **hogirî** – Vertrautheit · *ünsiyet, yakınlık* 7/11

القريتان *qeryetan* – **Mekke û Medîne** – die beiden Städte (Mekka und Medina) · *iki şehir (Mekke ve Medine)* 11/3

المرسلون *murselûn* – **qasid** – Gesandte · *elçiler* 13/39

أم *umm* – **mak** – Mutter · *anne* 4/10

أم البلاد *ummulbilad* – **Ke'be** – Kaaba, Mekka · *Kâbe, Mekke* 4/11

أم الخبائث *ummulxebe'is* – **mey** – Wein · *şarap* 4/10

أم الرذائل *ummurreza'il* – **cahilî** – Unwissenheit · *cehalet* 4/11

أم الشمس *ummuşşeml* – **roj** – Sonne · *güneş* 4/10

أم الفضائل *ummulfeda'il* – **'alimî** – Gelehrsamkeit · *âlimlik* 4/11

أم القرى *ummulqura* – **Ke'be** – Kaaba, Mekka · *Kâbe, Mekke* 4/11

أم النجوم *ummunucûm* – **asiman** – Himmel · *gök* 4/10

امتلاء *imtila'* – **tejbûn** – Füllung, Vollwerden · *dolma, dolgunluk* 13/5

أمرد *emred* – **rewal** – bartlos · *sakalsız* 4/9

أمشاج *emşac* – **têkilbûn** – Gemisch · *karışım* 9/6

أمعاء *em'a* – **rovîn** – Därme · *bağırsaklar* 3/8

أمل *emel* – **hêvî** – Hoffnung · *ümit* 8/9

إملاق *imlaq* – **xizanî** – Armut · *fakirlik* 4/6

أملس *emles* – **hilû** – glatt · *düz, pürüzsüz* 4/9

إن *in* – **eger** – wenn · *eğer* 2/14

إناء *ina'* – **aman** – Gefäß · *kap* 12/4

أنت *ente* – **tu** – du · *sen* 2/15

انجلاء *incila'* – **rohni** – Aufleuchten, Glanz · *parlama, aydınlık* 13/5

أنس *ins* – **hogirî** – Vertrautheit · *ünsiyet, yakınlık* 7/11

انظر *unzur* – **binêr** – schau! · *bak!* 4/4

انفعال *infî'al* – **şerm** – Scham · *utanç; avret* 7/9

انهزموا *inhezemû* – **revîn** – sie flohen · *kaçtılar* 10/4

أنث *enîs* – **asin** – Eisen · *demir* 8/10

أيس *ayis* – **hêvînemayî** – verzweifelt · *umutsuz* 8/10

أيسر *eyser* – **çep** – links · *sol* 11/8

أيكة *eyke* – **bêş** – Dickicht · *çalılık, orman* 7/15

إيمان *îman* – **bawer** – Glaube · *iman* 4/4

أيمن *eymen* – **rast** – rechts · *sağ* 11/8

أين *eyne* – **li ku** – wo · *nerede* 2/15

أيهم *eyhem* – **kerr** – taub · *sağır* 4/7

ب

باب *bab* – **der** – Tür · *kapı* 2/7

باسل *basil* – **cuwamêr** – tapfer · *yiğit* 6/11

باقي *baqî* – **mayî** – übrig · *kalan* 9/8

بال *bal* – **dil** – Sinn, Gemüt · *gönül, hatır* 2/6

بخيل *bexil* – **gezig** · *cimri* 13/9

بدو *bedw* – **deşt** – offenes Land · *kır, açık arazi* 6/7

بذر *bizr* – **tov** – Samen · *tohum* 8/18

بذل *bezl* – **dan** – Spenden · *bağışlama* 13/33

براء *bera* – **ax** – Erde · *toprak* 8/14

برد *berd* – **sar** – Kälte · *soğukluk* 3/4

برذعة *berzi'et* – **kurtan** – Saumsattel · *semer* 12/12

بسان *bisan* – **schön** · *güzel* 13/11

بستان *bustan* – **rez** – Obstgarten · *bostan, meyve bahçesi* 13/25

بصر *baser* – **dîtin** – Sehen · *görme* 8/9

بضع *bid'* – **çend** – einige · *birkaç* 7/4
 بضع *bud'* – **ferc** – Scham · *utanç; avret* 7/4
 بط *bet* – **qaz** – Gans, Ente · *kaz, ördek* 2/12
 بطانة *bitane* – **dost** – Vertrauter · *sırdaş* 12/5
 بطة *betha* – **newal** – steiniges Flussbett · *taşlı dere yatağı* 11/12
 بطل *bettel* – **merd** – Held · *kahraman* 12/11
 بطن *betn* – **zik** – Bauch · *karın* 3/6
 بع *bi'* – **bifiroş** – verkaufe! · *sat!* 2/8
 بعال *bi'al* – **gan** – Beischlaf · *cinsel birleşme* 7/11
 بعد *bu'd* – **dûrî** – Ferne · *uzaklık* 7/7
 بعض *be'd* – **hindik** – etwas, ein Teil · *biraz, bir kısım* 7/4
 بعل *be'l* – **mêr** – Ehemann · *koca* 7/11
 بعير *be'îr* – **deve** – Kamel · *deve* 10/7
 بغض *buxd* – **nevîn** – Hass · *nefret* 10/4
 بغل *bexl* – **hêstir** – Maultier · *katır* 7/7
 بق *beqq* – **pêşû** – Mücke · *sivrisinek* 7/7
 بك *bek* – **kutan** – Stoßen, Drängen · *itme, sıkıştırma* 7/18
 بكاء *buka* – **girîn** – Weinen · *ağlama* 2/6
 بكم *bukm* – **lal** – Stummheit · *dilsizlik* 7/17
 بكة *bekke* – **Ke'be** – Kaaba (Mekka) · *Kâbe (Mekke)* 7/18
 بلد *beled* – **bajar** – Stadt, Land · *şehir, memleket* 4/5
 بليد *beld* – **kewden** – Dummkopf · *ahmak* 7/11
 بنان *benan* – **ser-tilî** – Fingerspitzen · *parmak uçları* 13/21
 بنت *bint* – **keç** – Tochter · *kız* 2/4
 بنية *benye* – **Ke'be** – Kaaba · *Kâbe* 7/18
 بهاء *beha* – Glanz, Schönheit · *parlaklık, güzellik* 13/12
 بهجة *behce* – **husn, şahî** – Schönheit, Freude · *güzellik, sevinç* 7/13
 بهرج *behrec* – **betal** – nichtig, falsch · *boş, sahte* 7/11
 بهلول *behlûl* – **sipahî** – edel, stattlich · *soylu, heybetli* 13/12
 بواب *bewwab* – **dergehvan** – Pförtner · *kapıcı* 12/13
 بيانا *beyaten* – **bi şev** – nachts · *gece* 13/45
 بيت *beyt* – **mal** – Haus · *ev* 7/15
 بيت *beyt* – **xan** – Haus · *ev* 13/3
 بيدا *beyda* – **deşt** – Wüste, Ebene · *çöl, ova* 3/3
 بيض *beyd* – **hêk** – Ei · *yumurta* 8/13
 بيضاء *beyda* – **roj** – Sonne · *güneş* 11/6
 بيع *bey'* – **firotin** – Verkauf · *satış* 2/5
 بين *heyin* – **eşkere** – offenbar · *apaçık* 13/7

ت

تارة *tare* – **carek** – einmal · *bir kez* 7/18
 تبادر *tebadur* – **lez** – Eile · *acele* 13/25
 تبتل *tebettul* – **birîn** – Sich-Absondern · *dünyadan el çekme* 13/24
 تبسم *tebessum* – **kenîn** – Lächeln · *gülümseme* 13/24
 تبع *tubbe'* – **sih** – Schatten · *gölge* 3/3

تبن *tibn* – **ka** – Häcksel, Stroh · *saman* 8/17
 تبتق *teteq* – **perde** – Vorhang · *perde* 13/3
 تجلجل *tecelcul* – **hejîn** – Beben · *sarsılma, titreme* 13/24
 تحت *texte* – **li bin** – unter · *altında* 2/15
 تحية *tehiyyet* – **du'a** – Gruß, Segenswunsch · *selam, dua* 13/12
 تدفق *tedeffuq* – **verêhtin** – Ausströmen · *fişkırtma, akma* 13/34
 تراب *turab* – **ax** – Erde · *toprak* 8/14
 تراث *turas* – **miras** – Erbe · *miras* 12/13
 تراخي *teraxî* – **sistî** – Schläffheit · *gevşeklik* 13/17
 ترب *turb* – **ax** – Erde · *toprak* 8/14
 تربص *terebbus* – **derengî** – Abwarten · *bekleme* 13/18
 ترس *tirs* – **mertal** – Schild · *kalkan* 10/5
 ترف *teref* – **nermî** – Weichlichkeit · *yumuşaklık* 13/17
 تسعة *tis'e* – **neh** – neun · *dokuz* 11/16
 تعالوا *te'alû serî'en* – **werin hûn bi lez** – Kommt schnell herbei! · *Çabuk gelin!* 13/40
 تفاح *tuffah* – **sêv** – Apfel · *elma* 6/4
 تكلم *tekellum* – **xeberdan** – Sprechen · *konuşma* 13/24
 تكية *tekye* – **pal** – Stütze · *dayanak* 7/18
 تلاوة *tilavet* – **xwendin** – Rezitation, Lesen · *tilavet, okuma* 13/26
 تلذذ *telezuz* – **xweşî** – Genuss · *zevk, lezzet* 13/34
 تبن *tîn* – **hejîr** – Feige · *incir* 6/3
 تاد *se'd* – **ax** – feuchte Erde · *nemli toprak* 8/14
 ثدي *sedi* – **pistan** – weibliche Brust · *meme* 12/3
 ثرى *sera* – **ax** – feuchte Erde · *nemli toprak* 8/14
 ثعلب *su'leban* – **rovî** – Fuchs · *tilki* 11/13
 ثقب *suqb* – **kun** – Loch · *delik* 11/13
 ثلاث *selas* – **sê** – drei · *üç* 11/14
 ثلج *selc* – **berf** – Schnee · *kar* 3/4
 ثم *semme* – **li wê** – dort · *orada* 2/14
 ثم *summe* – **paşê** – dann, danach · *sonra* 2/15
 ثمان *seman* – **heşt** – acht · *sekiz* 11/15
 ثمر *semer* – **fêkî** – Frucht · *meyve* 8/18
 ثمن *semen* – **beha** – Preis · *fiyat, değer* 2/8
 ثور *sewr* – **ga** – Stier · *öküz* 2/7
 ثوم *sewm* – **sîr** – Knoblauch · *sarımsak* 6/3

ج

جي *ci'* – **were** – komm! · *gell* 13/4
 جائية *casiye* – **tirs** – Furcht · *korku* 2/11
 جاهل *cahil* – **nezan** – unwissend · *bilgisiz* 6/9
 جب *cubb* – **bîr** – Brunnen · *kuyu* 6/7
 جبان *ceban* – **qels** – feige · *korkak* 12/11
 جبل *cebel* – **çiya** – Berg · *dağ* 5/4

جبين cubun – **penîr** – Käse · peynir 6/4

جبهة cebhe – **enî** – Stirn · alın 2/7

حجر hucre – **kun** – Loch, Höhle · delik, in 8/13

جھيم cehîm – **doje** – Hölle · cehennem 13/6

جدار cidar – **dîwar** – Mauer · duvar 12/9

جدد cuded – **rê** – Weg · yol 13/30

جدة cedde – **pîreda** – Großmutter · büyükanne 2/4

جدي cedy – **kar** – Zicklein · oğlak 10/8

جذل cezl – **şahî** – Freude · sevinç 2/6

جراب cirab – **heban** – Ledersack · deri torba 6/5

جراحة cerahet – **birîn** – Wunde · yara 8/6

جرب cûrb – **gir** – Krätze · uyuz 6/5

جرس ceres – **zengil** – Glocke · çan 12/12

جريدة cerîd – **defter** – Register, Heft · defter 12/10

جلادة celadet – **ciwanmêrî** – Standhaftigkeit · metanet 13/32

جلنار culnar – **gilyaz** – Granatapfelblüte ? · nar çiçeği ? 6/3

جم cem – **pur** – viel · çok 6/8

جماز cemaz – **deve** – Rennkamel · hecin devesi 10/7

جامع cima' – **gan** – Beischlaf · cinsel birleşme 13/33

جمل cemel – **deve** – Kamel · deve 10/7

جناح gunah – **guneh** – Vergehen · suç 8/8

جنب cenb – **tenişt** – Seite, Flanke · yan, böğür 12/3

جنة cunneh – **mertal** – Schild · kalkan 10/5

جنت cennet – **rez** – Garten, Paradies · bahçe, cennet 13/25

جهنم cehennem – **doje** – Hölle · cehennem 13/6

جو cew – **hewa** – Luft · hava 2/12

جوارح cewarih – **dest û pê** – Gliedmaßen · uzuvlar 12/4

جورب cewreb – **gore** – Socke · çorap 5/3

جوشن cewşen – **zirh** – Panzer · zirh 10/5

جوع cû' – **birs** – Hunger · açlık 3/11

جوف cewf – **nav** – Inneres · iç 3/7

جون cewn – **kevan** – Bogen (Waffe) · yay 6/10

جيد cîd – **ustu** – Hals · boyun 3/6

جيش ceyş – **leşker** – Heer · ordu 6/11

ح

حائط ha'it – **dîwar** – Wand · duvar 12/9

حارث haris – **şêr** – Löwe · aslan 11/11

حامل hamil – **bardar** – schwanger · hamile 7/16

حبارى hubara – **çirg** – Trappe · toy kuşu 13/37

حبق hebqe – **pûng** – Minze · yarpuz, nane 7/8

حبلى hubla – **avis** – schwanger · hamile 7/16

حجر hecer – **ber** – Stein · taş 8/13

حجر hicr – **mehîn** – Stute · kısarak 10/7

هدیقة hedîqe – **rez** – Garten · bahçe 13/25

حذر hezer – **tirs** – Vorsicht, Furcht · sakınma, korku 13/36

حر herr – **germî** – Hitze · sıcaklık 3/4

حرب herb – **şer** – Krieg · savaş 8/6

حرج herec – **guneh** – Schuld · suç, günah 8/8

حرفة hirfe' – **pîşe** – Handwerk, Beruf · zanaat, meslek 6/9

حرمel hermel – **sipeng** – Steppenraute · üzerlik 7/8

حریر herîr – **ermûş** – Seide · ipek 4/5

حزمة hizme – **gurz** – Bündel · demet 7/14

حسام husam – **şîr** – Schwert · kılıç 6/6

حسان hisan – schön · güzel 13/11

حشم heşem – **leşker** – Gefolge, Truppe · maiyet, asker 6/11

حشیش heşîş – **giya** – Heu, Kraut · kuru ot 8/17

حصان hisan – **hesp** – Hengst, Pferd · aygır, at 10/7

حصة hisse – **par** – Anteil · pay, hisse 8/5

حطب hetteb – **suxtenî** – Brennholz · odun 13/17

حظ hez – **par** – Anteil · pay, hisse 8/5

حفرة hufre – **kûr** – Grube · çukur 5/4

حلاحل hulahlil – **ser** – Anführer · önder, reis 4/9

حلف helf – **sond** – Eid · yemin 11/9

حلق helq – **gewrî** – Kehle · boğaz 12/4

حلقوم hulqûm – **gewrî** – Luftröhre, Kehle · gırtlak, boğaz 12/4

حلوه helw – **şîrîn** – süß · tatlı 7/10

حلی huli – **xişr** – Schmuck · süs, ziynet 7/16

حلیه hilye – **zînet** – Zierde · süs 7/16

حمأ hema – **herî** – schwarzer Schlamm · kara balçık 12/8

حمار himar – **ker** – Esel · eşek 2/7

حمل hemel – **berx** – Lamm · kuzu 10/8

حمى hima – **qûrix** – Schutzgebiet · koru, yasak bölge 7/16

حمى hima – **pawan** – Schutzgebiet · koru, yasak bölge 12/13

حميم hemîm – **xizm** – naher Verwandter · yakın akraba 12/13

حمية himy – **pawan** – Schutz, Gehege · koruma, koru 7/16

حنت hins – **guneh** – Eidbruch, Sünde · yemin bozma, günah 8/8

حنجرة hencer – **gewrî** – Kehlkopf ? · gırtlak ? 12/4

حنطة hinte – **genim** – Weizen · buğday 2/8

حنيز heniyz – **fîrîvî** – Gebratenes · kızartma, kebab 13/19

حوقل hewqel – **zebûnbûn** – Abmagern, Schwäche · zayıflama, güçsüzlük 13/31

حول hewl – **sal** – Jahr · yıl 7/16

حي heyy – **xweş** – lebendig, gesund · diri, sağ 8/13

حیا heya – **baran** – Regen · yağmur 12/8

حية heyve – **mar** – Schlange · yılan 8/13

خ

خافقان xafîqan – **mexrib û meşriq** – Westen und Osten · batı ve doğu

11/6

خاوي *xawî* – **vale** – leer · boş 6/5
 خبال *xebal* – **xirabî** – Verderben · bozulma, fesat 13/8
 خبز *xubz* – **nan** – Brot · ekmek 3/10
 خبط *xebtt* – **lêdan** – Schlagen · vurma 7/14
 خبط *xebt* – **dînî** – Verwirrung · şaşkınlık, akıl karışıklığı 13/8
 خبل *xebel* – **dînî** – Wahnsinn · delilik 13/8
 خبیر *xebîr* – **zana** – kundig · bilgili 6/9
 ختان *xitan* – **sunnet** – Beschneidung · sünnet 12/5
 ختن *xeten* – **zava** – Schwiegersohn, Bräutigam · damat 12/5
 خذ *xuz* – **bigir** – nimm! · al! 4/3
 خذلان *xizlan* – **şermkirî** – Beschämung · mahcubiyet 7/9
 خرص *xers* – **derew** – Lüge, Mutmaßung · yalan, tahmin 2/12
 خرق ? *xirk* – **mişar** – Säge ? · testere ? 10/6
 خریف *xerîf* – **payîz** – Herbst · sonbahar 13/14
 خزی *xizy* – **riswayî** – Schande · rezillik 7/9
 خسارة *xesaret* – **ziyan** – Verlust, Schaden · zarar, ziyan 13/44
 خسر *xusr* – **ziyan** – Verlust · zarar 2/5
 خشب *xşeb* – **dar** – Holz · tahta, odun 12/9
 خصیتان *xusyetan* – **gun** – Hoden · testisler 13/33
 خطوة *xetwe* – **gav** – Schritt · adım 3/3
 خفة *xiffet* – **sivikbûn** – Leichtigkeit · hafiflik 13/18
 خل *xill* – **yar** – Freund · dost 7/10
 خلاق *xelaq* – **par** – Anteil · pay, hisse 8/5
 خلة *xullet* – **evîn** – Freundschaft, Liebe · dostluk, sevgi 7/10
 خلو *xilwe* – **tenha** – Alleinsein · yalnızlık 7/10
 خمر *xemr* – **mey** – Wein · şarap 4/10
 خمسة *xemse* – **pênc** – fünf · beş 11/15
 نخط *xemtt* – **dara bê stirî** – dornloser Baum · dikenсіz ağaç 7/14
 نمل *xeml* – **rîşî** – Flaum, Fransen · tüy, saçak 7/14
 خوار *xuwar* – **deng** – Brüllen · böğürme 13/16
 خوف *xewf* – **tirs** – Angst · korku 13/36

د

دا' *da'* – **derd** – Krankheit, Leiden · hastalık, dert 7/7
 دباء *dubba* – **kundik** – Kürbis · kabak 6/4
 دبر *dubur* – **paşî** – Rückseite · arka 8/11
 دجى *duca* – **şeva tarî** – Finsternis · karanlık 12/8
 دحور *dehûr* – **du'û** – verstoßen, falsch · kovulmuş, sahte 12/12
 دخ *duxx* – **dû** – Rauch · duman 13/23
 دخان *duxan* – **dû** – Rauch · duman 13/23
 درع *dir'* – **zirh** – Kettenhemd · zirh 10/5
 درهم *dirhem* – **dirav** – Silbermünze, Geld · dirhem, para 4/5
 دري *durrîy* – **biruhnayî** – strahlend · parlak 9/4
 دع *de'* – **bihêl** – lass! · bırak! 13/4
 دعاء *du'a* – **xwestin** – Bitte, Gebet · dua, dilek 13/4

دفء *dif'* – **germî** – Wärme · sıcaklık 7/7
 دق *deq* – **kutan** – Stoßen, Klopfen · vurma, çalma 7/6
 دقة *diqqet* – **zirav** – Dünne · incelik 3/9
 دك *dekk* – **kutan** – Stoßen, Stampfen · dövme, ezme 7/18
 دلبة *dulbe* – **çinar** – Platane · çınar 10/6
 دلهاث *dilhas* – **şêr** – Löwe · aslan 11/11
 دواء *dewa'* – **derman** – Arznei · ilaç 12/5
 دوحه *dewh* – **dar** – großer Baum · ulu ağaç 7/6
 دوفص *dewfes* – **pîvaz** – Zwiebel (weiße, glatte) · soğan (beyaz, düz) 6/3

ذ

ذئب *zi'b* – **gurg** – Wolf · kurt 11/6
 ذاهب *zahib* – **çûyî** – gegangen · gitmiş 9/8
 ذراع *zira'* – **zend** – Unterarm · ön kol 12/3
 ذكر *zeker* – **pola** – Stahl · çelik 8/10
 ذكر *zeker* – **kîr** – Penis · erkek cinsel organı 13/33
 ذلیل *zelîl* – **verächtlich**, erniedrigt · zelil, hor 13/9
 ذنب *zeneb* – **dûv** – Schwanz · kuyruk 8/12
 ذنوب *zunûb* – **guneh** – Sünden · günahlar 8/8
 ذوب *zewb* – **bihatin** – Schmelzen · erime 8/12

ذائب *ra'ib* – **mast** – Joghurt, Sauermilch · yoğurt 2/9
 راجل *racil* – **peya** – Fußgänger · yaya 8/15
 رأس *re's* – **ser** – Kopf · baş 8/8
 راکب *rakib* – **suwar** – Reiter · süvari 8/15
 رب *rubbe* – **gelek** – oft, viel · çok kere, çok 2/14
 ربا *riba* – **zêdeyî** – Zuwachs, Zins · artış, faiz 13/29
 ربع *reb'* – **êwirg** – Wohnstätte, Lagerplatz · yurt, oba yeri 7/5
 ربما *rubbema* – **gelek** – oft, vielleicht · çok kere, belki 2/14
 ربوة *rebwe* – **'erdê bulund** – Anhöhe · tepe, yükselti 13/29
 ربیع *rebî'* – **behar** – Frühling · ilkbahar 13/14
 رج *rec* – **hejandin** – Schütteln · sallama 7/5
 رجز *recez* – **istiran** – Lied · şarkı 13/20
 رجل *recl* – **mêr** – Mann · erkek 2/3
 رجل *ricl* – **pê** – Fuß · ayak 3/6
 رح *ruh* – **here** – geh! · git! 13/4
 رس *ress* – **çal** – Grube · çukur 7/6
 رسل *risl* – **şîr** – Milch · süt 6/5
 رصاص *resas* – **qela** – Zinn, Blei · kalay, kurşun 2/13
 رطب *roteb* – **xurme** – frische Datteln · taze hurma 2/8
 رطب *ratb* – **ter** – feucht, frisch · yaşı, taze 8/17
 رعب *ru'b* – **tirs** – Furcht · korku 7/5
 رعش *re's* – **lerzîn** – Zittern · titreme 7/7
 رغام *rexam* – **ax** – Erde, Staub · toprak, toz 8/14

رفات *rufat* – **ax** – Staub, Gebeine · *toz, kemik kalıntısı* 13/22
 رف *refes* – **gan** – Beischlaf · *cinsel birleşme* 13/33
 رفيق *refîq* – **hevîrî** – Gefährte · *yoldaş, arkadaş* 6/8
 رفيق *refîq* – **kole** – Sklave · *köle* 6/9
 ركة *rukbe* – **ejnû** – Knie · *diz* 3/6
 رمان *rumman* – **hinar** – Granatapfel · *nar* 6/3
 رمس *rems* – **ax** – Erde, Grab · *toprak, mezar* 8/14
 رمل *remel* – **zûhrêcûn** – Eilschritt · *hızlı yürüyüş* 13/31
 رهب *rehb* – **tirs** – Furcht · *korku* 7/5
 رهمة *rihm* – **baran** – Nieselregen · *çisenti* 3/5
 رهن *rehin* – **gerew** – Pfand · *rehin* 2/5
 رواق *rewaq* – **eywan** – Halle, Säulengang · *eyvan, revak* 12/9
 روح *rewh* – **rahêt** – Ruhe, Erholung · *rahat, dinlenme* 7/6
 روح *rewh* – **hêsanî** – Erleichterung · *rahatlık, ferahlık* 13/13
 روضة *rewde* – **çîmen** – Wiese · *çayır, çimenlik* 7/6
 روع *rew'* – **tirs** – Schreck · *dehşet* 7/5
 ريح *rîh* – **ba** – Wind · *rüzgâr* 2/10
 ریش *rîş* – **per** – Feder · *tüy* 2/9
 ريع *rey'* – **rê** – Weg, Anhöhe · *yol, tepe* 13/30

ز

زبد *zud* – **to** – Rahm, Sahne · *kaymak* 2/9
 زیر *zubur* – **kitêb** – Schriften · *yazılar, kitaplar* 9/10
 زبرقان *zebreqan* – **roj û heyv** – Sonne und Mond · *güneş ve ay* 11/3
 زحزح *zuhzih* – **dûrbûyî** – entfernt · *uzaklaştırılmış* 8/7
 زربى *zurbiyy* – **Teppich** · *halı* 8/3
 زوج *zewc* – **mêr** – Ehemann · *koca* 2/3
 زوج *zewc* – **cot** – Paar, gerade Zahl · *çift* 4/6
 زوجة *zewcet* – **jin** – Ehefrau · *eş, karı* 2/3
 زيغ *zeyx* – **meyl** – Abweichung, Neigung · *sapma, meyl* 7/15
 زينة *zînet* – Zierde · *süs* 13/12

س

سؤال *su'al* – **pîrsîn** – Frage · *soru* 7/5
 سائل *sa'il* – **ricûkar** – Bittsteller · *dilenci, isteyen* 4/5
 سارق *sariq* – **diz** – Dieb · *hırsız* 11/12
 سامي *samî* – **bulund** – erhaben · *yüce* 10/9
 سبب *sebseb* – **deşt** – Steppe · *bozkır* 6/7
 سبعة *seb'e* – **heft** – sieben · *yedi* 11/15
 سبيل *sebîl* – **rê** – Weg · *yol* 13/30
 ستة *sitte* – **şes** – sechs · *altı* 11/15
 سجيّة *seciyyet* – **tebî'et** – Wesensart · *huy, mizaç* 13/12
 سحاب *sehab* – **ewr** – Wolke · *bulut* 6/6
 سراق *suradiq* – **xîvet** – Zeltdach · *çadır örtüsü* 12/10
 سراويل *serawîl* – **derpê** – Hose · *şalvar, don* 13/15
 سربال *sirbal* – **kiras** – Hemd · *gömlek* 13/15

سرعة *sur'e* – **lez** – Schnelligkeit · *sûrat* 13/25
 سرّة *surre* – **navik** – Nabel · *göbek* 3/7
 سرية *seriyye* – **nijde** – Streifschar · *seriyye, akıncı birliği* 6/11
 سغب *sexeb* – **birs** – Hunger · *açlık* 13/32
 سفرجل *sufercel* – **bih** – Quitte · *ayva* 6/4
 سفك *sefk* – **rêhtin** – Vergießen · *dökme (kan)* 7/4
 سفلة *sufle* – **geda** – gemeiner Mensch, Bettler · *aşağılık kişi, dilenci* 10/3
 سقر *seker* – **doje** – Hölle · *cehennem* 13/6
 سقف *seqf* – **ban** – Dach · *dam, çatı* 2/7
 سقي *seqy* – **avdan** – Bewässern · *sulama* 13/34
 سك *sek* – **kutan** – Schlagen, Prägen · *vurma, para basma* 7/18
 سكاك *sukak* – **hewa** – Luft · *hava* 7/12
 سكب *sekb* – **rêhtin** – Ausgießen · *dökme* 7/4
 سكة *sikke* – **mukar** – Pflugschar · *saban demiri* 10/6
 سلت *sult* – **şilîl** – Nacktgerste · *çıplak arpa* 2/8
 سلسل *selsel* – **av** – frisches Wasser · *tatlı su* 3/4
 سلطان *sultan* – **delîl** – Beweis · *delil, kanıt* 13/38
 سلك *silik* – **li rê cûn** – Gehen eines Weges · *yol alma* 10/3
 سماء *sema* – **asîman** – Himmel · *gök* 13/3
 سماد *semâd* – **ax** – Erde, Dünger · *toprak, gübre* 8/14
 سمس *simsim* – **kuncî** – Sesam · *susam* 6/4
 سمع *sem'* – **bihîstin** – Hören · *işitme* 8/9
 سمن *semm* – **rûn** – Butterschmalz · *sadeyağ* 10/8
 سمین *semîn* – **qelew** – fett · *semiz* 10/8
 سن *sinn* – **didan** – Zahn · *diş* 10/6
 سنا *sena* – **rohnî** – Glanz · *parlaklık* 13/5
 سنة *sene* – **sal** – Jahr · *yıl* 13/15
 سنة *sine* – **ponijîn** – Schlummer · *uyuklama* 13/16
 سنوت *senûn* – **hingiv** – Honig · *bal* 11/4
 سنور *sinnewr* – **pisîk** – Kater · *erkek kedi* 11/13
 سهم *sehm* – **tîr** – Pfeil · *ok* 10/5
 سوار *siwar* – **bazin** – Armreif · *bilezik* 8/15
 سوق *sewîq* – **poxîn** – geröstetes Mehl · *kavut* 6/5
 سيد *seyyid* – **mîr** – Herr · *efendi* 4/9
 سيف *seyf* – **şîr** – Schwert · *kılıç* 10/5

ش

شاب *şab* – **ciwan** – Jüngling · *genç* 7/3
 شارق *şariq* – **roj** – Sonne · *güneş* 11/6
 شأن *şe'n* – **hal** – Zustand, Lage · *hâl, durum* 7/3
 شاة *şat* – **pez** – Schaf · *koyun* 8/12
 شيع *şebe'* – **têrî** – Sättigung · *tokluk* 3/11
 شيع *şebe'* – **têrî** – Sättigung · *tokluk* 13/32
 شتاء *şita'* – **zivistan** – Winter · *kış* 13/14

شجاعة *šeca'et* – **ciwanmêrî** – Tapferkeit · *yiğitlik* 13/32

شجر *šecer* – **dar** – Baum · *ağaç* 8/18

شحم *šehm* – **bez** – Fett, Talg · *iç yağ* 10/8

شحيح *šehîh* – **geizig** · *cimri* 13/9

شراء *šira* – **kirîn** – Kauf · *satın alma* 2/5

شط *šett* – **kinar** – Ufer · *kıyı* 2/12

شعير *še'îr* – **ceh** – Gerste · *arpa* 2/8

شفاعة *šefa'et* – **mehder** – Fürsprache · *şefa'at* 4/5

شفة *šeffe* – **lêv** – Lippe · *dudak* 3/7

شق *šeq* – **kelaştin** – Spalten · *yarma* 7/6

شقيق *šeqîq* – **bira** – leiblicher Bruder · *öz kardeş* 2/3

شكاية *şikayet* – **gilî** – Klage, Beschwerde · *şikâyet* 13/21

شمس *šems* – **tav** – Sonne, Sonnenschein · *güneş, güneş ışığı* 3/3

شمس *šems* – **roj** – Sonne · *güneş* 11/7

شمل *šeml* – **belavbûn, vëkketin** – Zerstreung; Vereinigung · *dağılma; toplanma* 8/3

شمة *šemle* – **ber** – Umhang, Gewand · *örtü, giysi* 8/3

شهد *šehd* – **hingiv** – Honig (in Waben) · *petek balı* 11/4

شهر *šehr* – **meh** – Monat · *ay* 10/3

شواء *šewa'* – **biraştî** – Gebratenes · *kızartma, kebab* 8/12

شيب *šeyb* – **pîrî** – Alter, Ergrauen · *yaşlılık, ağarma* 7/3

شيح *šîhe* – **pojan** – Wermut · *yavşan otu* 7/8

شيخ *šeyx* – **rîspî** – Ältester · *yaşlı, ihtiyar* 7/3

ص

صاحب *sahib* – **hevrî** – Gefährte · *yoldaş, arkadaş* 6/8

صاحب *sahib* – **xudan** – Herr, Besitzer · *efendi, sahip* 10/6

صارم *sarim* – **şîr** – Schwert · *kılıç* 10/5

صاعقة *sa'îqe* – **birûsk** – Blitz, Donnerschlag · *yıldırım* 2/11

صاغر *saxir* – **erniedrigt** · *alçaltılmış* 13/9

صب *sebb* – **rêhtin** – Gießen · *dökme* 7/4

صحراء *sehra* – **deşt** – Wüste · *çöl* 6/7

صخر *sexr* – **ber** – Fels · *kaya* 8/7

صدر *sedr* – **sing** – Brust · *göğüs* 3/6

صدى *seda* – **deng** – Echo · *yankı* 13/19

صراط *sirat* – **rê** – Pfad · *yol* 13/30

صرح *serh* – **koşk** – Schloss, Palast · *köşk, saray* 7/10

صرخة *serxe* – **gazi** – Schrei · *çığlık* 7/10

صرصر *sersser* – **ba** – kalter Sturmwind · *soğuk fırtına* 2/10

صرم *serm* – **birîn** – Abtrennen · *ayırma, kesip koparma* 8/5

صرة *sirre* – **gazî** – Schrei · *çığlık* 7/10

صعود *su'ûd* – **evrazcûn** – Aufsteigen · *yükselme* 13/27

صعيد *se'îd* – **ax** – Erdboden · *yer, toprak* 13/22

صفر *sifr* – **mifriq** – Messing · *pirinç (maden)* 2/13

صفراء *sefra* – **kevan** – Bogen (Waffe) · *yay* 6/10

صفوان *sefwan* – **ber** – glatter Stein · *düz kaya* 8/14

صلد *seld* – **qewî** – hart · *sert* 8/7

صلصال *selsal* – **herî** – trockener Ton · *kuru balçık* 12/8

صمصام *semsam* – **şîr** – Schwert · *kılıç* 6/6

صنيعة *senî'e* – **pîşe** – Handwerk · *zanaat* 6/9

صهر *sihr* – **hezûr** – Schwiegervater · *kayınpeder* 2/4

صوت *sewt* – **deng** – Stimme, Laut · *ses* 3/11

صوف *sûf* – **hirî** – Wolle · *yün* 2/9

صياح *siyah* – **deng** – Geschrei · *bağırış* 13/11

صبيحة *seyhe* – **gazi** – Ruf, Schrei · *çağrı, haykırış* 3/11

صبيحة *seyhe* – **gazi** – Ruf, Schrei · *çağrı, haykırış* 7/12

صيف *seyf* – **havîn** – Sommer · *yaz* 13/14

ض

ضال *dal* – **windabûyî** – verirrt · *yolunu yitirmiş* 7/12

ضأن *de'n* – **mî** – Schafe (Mutterschafe) · *koyunlar (dişi)* 8/12

ضد *zidd* – **dijmin** – Gegner · *hasım* 8/6

ضرب *dureb* – **hingiv** – Honig · *bal* 11/4

ضرس *dirs* – **didan** – Backenzahn · *azı dişi* 3/7

ضرع *der'e* – **guhan** – Euter · *meme (hayvan)* 10/8

ضرة *durr* – **hewî** – Nebenfrau · *kuma* 7/12

ضغث *dixt* – **têkil** – Gemisch · *karışım* 7/12

ضغن *duxn* – **kîn** – Groll · *kin* 7/12

ضلال *dell* – **windabûn** – Sich-Verirren · *yolunu kaybetme* 7/12

ضمير *zemûr* – **dil** – Inneres, Gewissen · *iç, vicdan* 2/6

ضنين *denîn* – **geizig** · *cimri* 13/9

ضياء *diya* – **rohnî** – Licht · *ışık* 10/3

ضيغم *deyxem* – **şêr** – Löwe · *aslan* 11/11

ضيق *deyq* – **tengî** – Enge · *darlık* 3/9

ط

طبائع *teba'i'* – **germî, sarî, ziwayî, terî** – die vier Grundqualitäten · *dört tabiat* 12/7

طبخ *tebx* – **pehtin** – Kochen · *pişirme* 3/10

طرس *tirs* – **wereq** – Blatt, Schriftstück · *yaprak, kâğıt* 12/10

طري *teri* – **taze** – frisch · *taze* 8/17

طريق *terîq* – **rê** – Weg · *yol* 10/9

طل *tell* – **xunav** – Tau ? · *çiy ?* 3/5

طلع *tel'* – **fêkî** – Frucht, Blütenstand der Palme · *meyve, hurma* *tomurcuğu* 8/18

طلعة *tel'et* – **rû** – Gesicht, Antlitz · *yüz, çehre* 7/15

طلق *telq* – **zan** – Geburtswehen · *doğum sancısı* 4/6

طنفسة *tenfis* – **teppich** · *halı* 8/3

طود *tewd* – **çiya** – Berg · *dağ* 5/4

طور *tûr* – **çiya** – Berg · *dağ* 5/4

طول *tûl* – **dirêj** – Länge · *uzunluk* 3/9

طين *tîn* – **herî** – Lehm · çamur, balçık 12/8

ظ

ظبي *zebî* – **ask** – Gazelle · ceylan 7/12

ظرف *zerf* – **aman** – Behälter · kap 12/10

ظعن *ze'n* – **çûn** – Aufbruch · yola çıkma, göç 7/6

ظل *zill* – **sih** – Schatten · gölge 3/3

ظلماء *zelma* – **şeva tarî** – dunkle Nacht · karanlık gece 12/8

ظهر *zehr* – **pişt** – Rücken · sırt 3/7

ع

عارض *'arid* – **ewr** – Wolke · bulut 6/6

عارض *'arid* – **rû** – Wange, Antlitz · yanak, yüz 7/15

عالي *'alî* – **bulund** – hoch · yüksek 10/9

عبادة *'ibadet* – **perestin** – Anbetung · ibadet, tapınma 13/7

عبارة *'ibaret* – **beyan** – Ausdruck · ifade, anlatım 13/7

عبد *'ebd* – **kole** – Sklave, Knecht · köle, kul 6/9

عبقري *'ebqerî* – **teb'et xwoş** – von gutem Wesen, hervorragend · iyi huylu, seçkin 8/4

عبوس *'ebûs* – **rûtirş** – finster blickend · asık suratlı 13/10

عتبة *'etebe* – **derîzan** – Schwelle · eşik 13/22

عجاج *'ecac* – **toz** – Staub · toz 2/10

عجل *'ecl* – **golik** – Kalb · buzağı 10/8

عجل *'ecel* – **lez** – Eile · acele 13/25

عجوة *'ucwe* – **xurme** – Dattel (Sorte) · hurma (bir tür) 7/14

عدالة *'edalet* – **beraberî** – Gerechtigkeit · adalet 13/21

عداوة *'edawet* – **nevîn** – Feindschaft · düşmanlık 10/4

عدو *'edû* – **dijmin** – Feind · düşman 8/6

عذاب *'ezab* – Strafe, Qual · azap 13/8

عرج *'ereç* – **lengî** – Hinken · topallık 13/28

عرش *erş* – **ban** – Dach, Thron · çatı, arş 13/3

عرق *'irq* – **reh** – Wurzel · kök 8/18

عروج *'urûc* – **evrazcûn** – Aufstieg · yükseliş 13/27

عروس *'erûs* – **bûk û zava** – Braut, Bräutigam · gelin, damat 13/10

عروة *'urwe* – **qulp** – Henkel, Schlaufe · kulp 7/14

عسجد *'escud* – **zêr** – Gold · altın 2/13

عسل *'esel* – **hingiv** – Honig · bal 11/4

عشاء *'eşa* – **şîv** – Abendessen · akşam yemeği 12/4

عشب *'uşb* – **giya** – Gras · ot 8/17

عشر *'eşer* – **deh** – zehn · on 11/16

عشق *'işq* – **evîn** – Liebe · sevgi, aşk 10/4

عصب *'eseb* – **reh** – Sehne · sinir, damar 11/5

عضد *'edud* – **bazik** – Oberarm · pazı 12/3

عطاء *'eta* – **dan** – Geben, Gabe · verme, bağış 2/5

عطش *'eteş* – **têhnî** – Durst · susuzluk 3/11

عفر *'efr* – **ax** – Staub, Erde · toz, toprak 8/14

عقاب *'iqab* – **Strafe** · ceza 13/8

عقيلة *'eqile* – **mehîn** – edle Stute · soylu kısırak 10/7

علام *'ellam* – **zana** – sehr gelehrt · çok bilgili 6/9

علان *'ilan* – **eşkere** – offenkundig · aşikâr 13/7

علم *'elem* – **nîşan** – Fahne, Zeichen · bayrak, işaret 12/11

علي *'ela* – **li ser** – auf · üstünde 2/15

علي *'eleyye* – **li min** – auf mir · benim üstümde 13/43

عليك *'eleyke* – **li ser te** – auf dir · senin üstünde 13/43

عليكم *'eykum* – **li ser we** – auf euch · sizin üstünüzde 13/44

علينا *'eleyna* – **li ser me** – auf uns · bizim üstümüzde 13/44

عليه *'eleyhi* – **li ser wî** – auf ihm · onun üstünde 13/43

عليهم *'eleyhim* – **li wan** – auf ihnen · onların üstünde 13/44

عم *'em* – **mam** – Onkel (väterlicherseits) · amca 2/4

عمامة *'emame* – **şaş** – Turban · sarık 2/4

عمة *'emmet* – **met** – Tante (väterlicherseits) · hala 2/4

عمود *'emûd* – **stûn** – Säule · sütun 12/9

عناصر *'enasir* – **ax, av, ba, agir** – die vier Elemente · dört unsur 12/6

عناق *'enaq* – **kar** – Zicklein · oğlak 10/8

عنب *'ineb* – **tinî** – Weintraube · üzüm 2/8

عند *'ind* – **bal** – bei · yanında 7/14

عنق *'unuq* – **ustu** – Hals · boyun 12/3

عوج *'ewec* – **xwehrî** – Krümmung · eğrilik 13/28

عوجاء *'ewca* – **kevan** – Bogen (poet.) · yay (şiirsel) 6/10

عيان *'eyan* – **eşkere** – augenscheinlich · gözle görülür 13/7

عيس *'îs* – **deve** – Reitkamele · binek develeri 10/7

عين *'eyn* – **zêr** – Gold · altın 2/13

عين *'eyn* – **çav** – Auge · göz 3/6

عين *'eyn* – **kehnî** – Quelle · pınar, kaynak 6/7

غ

غبرة *'xebre* – **toz** – Staub · toz 2/10

غداء *'xeda* – **taştê** – Morgen-/Mittagsmahl · kahvaltı, öğle yemeği 12/4

غذاء *'xiza* – **zad** – Nahrung · gıda, azık 12/4

غراب *'xurab* – **qir** – Rabe · karga 11/10

غرت *'xers* – **birs** – Hunger · açlık 13/32

غصن *'xusn* – **ta** – Zweig · dal 8/17

غضب *'xedb* – **şîr** – scharfes Schwert · keskin kılıç 11/5

غلظة *'xilzet* – **sitûrî** – Dicke · kalınlık 3/9

غلى *'xelel* – **av** – fließendes Wasser · akan su 12/8

غمامة *'xemame* – **ewr** – Wolke · bulut 6/6

غمر *'xemr* – **kewden** – Dummkopf · ahmak 7/11

غنم *'xenem* – **pez** – Schafe, Kleinvieh · koyun, davar 2/9

غنى *'xina* – **maldarî** – Reichtum · zenginlik 4/6

غيث *'xeys* – **baran** – Regen · yağmur 3/5

غيظ *'xeyz* – **kerb** – Zorn · öfke 8/8

غم *xeym* – ewr – Wolke · bulut 6/6

ف

فأرة *fare* – mişk – Maus · fare 11/13

فتوة *futuwwet* – lawîni – Jugend, Ritterlichkeit · gençlik, yiğitlik 7/3

فج *fec* – rê – Weg, Pass · yol, geçit 7/5

نخار *fexxar* – cer – Tonkrug · çömlek, testi 8/4

نخذ *fexz* – ran – Oberschenkel · uyluk 3/7

فر *firre* – birev – flieh! · kaç! 13/45

فرج *ferc* – quz – Vulva · kadın cinsel organı 13/33

فرح *fereh* – şahî – Freude · sevinç 2/6

فرس *feres* – hesp – Pferd · at 12/12

فرع *fer'* – çiq – Ast · dal 8/18

فربة *firî* – derew – Lüge · yalan 13/16

فسطاط *fustat* – kon – großes Zelt · otağ 12/10

فشل *feşl* – tirs – Mutlosigkeit, Furcht · yılmılık, korku 7/5

فصم *fesm* – birîn – Abschneiden · kesme 8/5

فضة *fidd* – zîv – Silber · gümüş 2/13

فلاح *felah* – xilasbûn – Heil · felah, kurtuluş 13/13

فلاة *felat* – deşt – Wüste, Steppe · çöl, bozkır 6/7

فلك *fulk* – gemî – Schiff · gemi 10/3

فم *fem* – dev – Mund · ağız 2/7

فما خبطكم أيها المرسلون *fema xetbukum eyyuhe'l-murselûn* – gelî

qasidan, bo çi hatine hûn – Ihr Boten, weshalb seid ihr gekommen? · Ey elçiler, ne için geldiniz? 13/39

فهمه هذه جنة *fe hazîhî cennetun* – eve haye rez – Dies hier ist ein Garten.
· İste bu bir bahçedir. 13/40

فوز *fewz* – xilasbûn – Rettung, Erfolg · kurtuluş, başarı 13/13

في *fey'* – sih – Schatten · gölge 3/3

فيفا *feýfa'* – deşt – Wüste · çöl 6/7

ق

قاطبة *qatibe'* – cumle – allesamt · hep birlikte, topyekûn 7/17

قبع *qebc* – kew – Rebhuhn · keklik 2/12

قبل *qubul* – pêşî – Vorderseite · ön 8/11

قتال *qital* – şer – Kampf · savaş 7/4

قتره *qetre* – toz – Staub · toz 2/10

قتل *qetl* – kuştin – Töten · öldürme 7/4

قثاء *qissa* – xiyar – Gurke · salatalık 6/3

قدر *qidr* – diz – Kochtopf · tencere, kazan 3/10

قدرة *qudret* – şên – Kraft, Können · güç, kudret 12/11

قدوم *gudûm* – tefşo – Dechsel, Beil · keser 10/6

قرح *qerh* – birîn – Wunde · yara 8/6

قرد *qird* – meymûn – Affe · maymun 12/12

قرط *qurt* – guhar – Ohrring · küpe 8/15

قртاس *qirttas* – kaxez – Papier · kâğıt 12/10

قرع *qer'* – kundik – Kürbis · kabak 6/4

قرقف *qerqef* – mey – Wein · şarap 8/4

قري *qira* – diyafet – Bewirtung · ziyafet, ikram 13/29

قرية *qerye* – gund – Dorf · köy 13/29

قسطاس *qisttas* – terazû – Waage · terazi 9/5

قسطل *qestel* – toz – Staub · toz 2/10

قسم *qesem* – sond – Schwur · yemin 11/9

قسورة *qeswere* – şêr – Löwe · aslan 11/11

قسي *qisiy* – kevan – Bögen · yaylar 6/10

قسي *qisiy* – kevan – Bögen · yaylar 10/5

قصب *qeseb* – qamûş – Schilfrohr · kamış 12/12

قصد *qesd* – rê – Weg, Richtung · yol, yön 13/30

قصر *qessr* – kurtî – Kürze · kısalık 3/9

قصعة *qes'e* – kas – Schlüssel · kâse 3/10

قسي *qesiy* – du rû – falsch, doppelzüngig · sahte, iki yüzlü 12/12

قط *qit'e* – kaxez – Papier · kâğıt 7/8

قطع *qet'* – birîn – Schneiden · kesme 10/6

قطعة *qit'e* – ker – Stück · parça 8/5

قطف *qitf* – ber – Frucht, Ernte · meyve, devşirilen ürün 8/18

قطن *qutn* – pembû – Baumwolle · pamuk 7/8

قعبري *qe'berî* – bêteb' – von üblem Wesen · kötü huylu 8/4

قفقف *qefqef* – mey – Wein · şarap 8/4

قلب *qelb* – dil – Herz · kalp 2/6

قلنگ *quling* – kurkî – Kranich · turna 13/37

قليب *qelib* – bîr – Brunnen · kuyu 6/7

قر *qemer* – heyv – Mond · ay 11/7

ققام *qemqam* – behr – Meer · deniz 6/6

قنوط *qenût* – hêvînemayî – verzweifelt · umutsuz 8/10

قوارير *qewarîr* – şûşe – Glas, Flaschen · cam, şişeler 13/23

قوس *qews* – kevan – Bogen (Waffe) · yay 6/10

قيل *qeyl* – mîr – Fürst · bey, emir 6/11

ك

كافة *kaffe* – hemî – alle, insgesamt · hepsi, tümü 7/17

كبد *kebd* – cerg – Leber · karaciğer 3/8

كتابة *kitabet* – nivîsîn – Schreiben · yazma 13/26

كتف *ketf* – mil – Schulter · omuz 2/6

كثير *kesîr* – pur – viel · çok 6/8

كدنة *kidne* – bez – Fett, Fettpolster · yağ, iç yağı 3/8

كذب *kezib* – derew – Lüge · yalan 2/5

كرب *kurb* – xem – Kummer · gam, keder 8/8

كرم *kerm* – rez – Weinberg · bağ 2/8

كرة *kerre* – carek – einmal · bir kez 7/18

كسف *kesf* – birîn – Abschneiden · kesme 8/5

كل *kull* – cumle – alles · her şey, tümü 7/17

كل *kul* – *bixwo* – iss! · ye! 13/4

كلأ *kela* – *giya* – Weide, Gras · *mera*, ot 8/17

كلت *kelt* – *kewden* – Dummkopf · *ahmak* 7/11

كلوح *kelûh* – *rûtirş* – mürrisch · *somurtkan* 13/10

كلية *kulye* – *gurçik* – Niere · *böbrek* 3/8

كمر *kemer* – *taq* – Bogen, Gewölbe · *kemer*, *tak* 12/9

كئانة *kinane* – *kêşik* – Köcher · *okluk*, *sadak* 6/10

كهل *kehl* – *kal* – älterer Mann · *orta yaşlı adam* 7/3

كوز *kûz* – *cer* – *Krug* · *testi* 8/4

كون *kewn* – *bûn* – Sein, Werden · *olma*, *oluş* 7/6

كيف *keyfe* – *kuwe* – wie · *nasıl* 2/15

ل

لا *la* – *ne* – *nein*, *nicht* · *hayır*, *değil* 2/14

لبد *lbed* – *pur* – viel · *çok* 6/8

لبن *leben* – *şîr* – Milch · *süt* 2/9

لجین *luceyn* – *zîv* – Silber · *gümüş* 2/13

لحم *lehm* – *goşt* – Fleisch · *et* 3/10

لحية *lihye* – *rih* – Bart · *sakal* 2/7

لد *led* – *çiwal* – Sack · *çuval* 7/8

لسان *lisan* – *ezman* – Zunge · *dil* 12/3

لص *liss* – *diz* – Dieb · *hırsız* 11/12

لظي *leza* – *doje* – Höllenfeuer · *cehennem ateşi* 13/6

لك *lek* – *ji bo te* – für dich · *senin için* 13/42

لم *lime* – *çira* – warum · *niçin* 2/14

لنا *lena* – *ji bo me* – für uns · *bizim için* 2/14

لنا *lena* – *ji bo me* – für uns · *bizim için* 2/14

لنا *lena* – *ji bo me* – für uns · *bizim için* 2/14

لهجة *lehce* – *ezman* – Zunge, Sprechweise · *dil*, *lehçe* 7/13

لهجة *luhce* – *tişt* – Sache · *şey* 7/13

لواء *liwa* – *'elamet* – Fahne, Zeichen · *bayrak*, *ışaret* 2/11

لواء *liwa* – *ala* – Fahne · *bayrak* 12/11

لوث *lews* – *'elamet* – Zeichen · *ışaret*, *alamet* 2/11

لوح *lewih* – *hewa* – Luft · *hava* 2/11

لون *lewn* – *reng* – Farbe · *renk* 7/17

لي *li* – *bo min* – für mich · *benim için* 2/15

لي *liy* – *ji bo min* – für mich · *benim için* 13/42

ليت *leyt* – *xuzî* – wenn doch! · *keşke!* 13/3

ليث *leys* – *şêr* – Löwe · *aslan* 11/11

ليل *leyl* – *şev* – Nacht · *gece* 10/3

م

ماء *ma'* – *av* – Wasser · *su* 3/4

مائة *mi'et* – *sed* – hundert · *yüz* 11/16

ماجن *macin* – *bêheya* – schamlos · *hayasız* 7/9

ماح *mah* – *sipîk* – Eiweiß · *yumurta akı* 8/13

ماشي *maşî* – *peya* – Gehender · *yürüten* 8/15

ماضي *mazî* – *borî* – vergangen · *geçmiş* 9/8

مأفور *mafûr* – Teppich · *halı* 8/3

مالك *malik* – *xudan* – Besitzer · *sahip* 10/9

مانغ *manih* – *sexî* – Spender, freigebig · *cömert* 4/5

مبثوث *mebsûs* – *belavbûyî* – verbreitet · *yayılmış* 9/5

مبطن *mebtûn* – *zikêş* – bauchkrank · *karın ağrısı çeken* 12/5

مبلس *mublis* – *hêvînemayî* – hoffnungslos · *ümitsiz* 8/10

متروك *metrûk* – *li cih mayî* – zurückgelassen · *terk edilmiş* 9/6

متكأ *mutteka* – *balgeh* – Polster, Lehne · *yastık*, *dayanak* 7/18

مجبور *mucbir* – *bi zor* – zwingend · *zorlayan* 5/5

مجبور *mecbûr* – *bêgav* – gezwungen · *zorlanmış* 5/5

مجنون *mecnûn* – *dîn* – verrückt · *deli* 7/9

مح *muh* – *zerik* – Eigelb · *yumurta sarısı* 8/13

محبة *mehebbet* – *evîn* – Liebe · *sevgi*, *aşk* 10/4

محفر *mihfer* – *mukar* – Grabwerkzeug · *kazma aleti* 10/6

محيا *muheyya* – *rû* – Antlitz · *çehre*, *yüz* 7/15

مخبون *mexbûn* – *veşêrayî* – versteckt · *saklı* 9/3

مخيض *mexîd* – *dew* – Buttermilch, Ayran · *ayran* 2/12

مداد *midad* – Tinte · *mürekkep* 13/26

مدثر *muddessir* – *cil li xwe werdâyî* – Eingehüllter · *örtünüp bürünen* 9/9

مدرار *midrar* – *baran* – reichlicher Regen · *bol yağmur* 3/5

مدفون *medfûn* – *veşarî* – begraben, verborgen · *gömülmüş*, *gizlenmiş* 5/5

مدمن *mudmin* – *meyxwer* – Trinker · *ayyaş* 4/10

مدهامتان *mudhammetan* – *herdu yêr reş bûne ji avdanê* – die beiden dunkelgrünen Gärten · *koyu yeşil iki bahçe* 9/7

مر *murr* – *tal* – bitter · *acı* 7/10

مرارة *meraret* – *zirav* – Galle · *öd* 3/8

مرأة *mer'et* – *jin* – Frau · *kadın* 2/3

مرآة *mir'at* – *neynik* – Spiegel · *ayna* 9/4

مربوط *merbût* – *girêdayî* – gebunden · *bağlı* 9/3

مرج *merec* – *têkilbûn* – Vermischung · *karişma* 13/20

مرسول *mersûl* – *hinarî* – gesandt · *gönderilmiş* 5/5

مرصد *mirsed* – *rê* – Weg, Hinterhalt · *yol*, *pusu* 10/9

مرصوص *mersûs* – *qewî* – fest gefügt · *sağlam örülmüş* 10/9

مرفق *mirfeq* – *enîşk* – Ellbogen · *dirsek* 12/3

مرفتة *mirfeqe* – *balgeh* – Kissen · *yastık* 8/16

مرق *mereq* – *şorbe* – Brühe · *et suyu*, *çorba* 13/4

مرقد *merqed* – *gor* – Grab · *mezar* 5/7

مرقوم *merqûm* – *nivîsayî* – beschrieben · *yazılı* 9/10

مرکب *murekkeb* – Tinte · *mürekkep* 13/26

مرة *mirre* – *quwwet* – Kraft · *güç* 7/11

مرة merre – **carek** – einmal · bir kez 7/18
 مروءة muruwwe – **mêrînî** – Mannhaftigkeit · mertlik 7/3
 مزبور mezbûr – **nivîsayî** – aufgeschrieben · yazılmış 9/10
 مزج mezc – **têkilbûn** – Mischung · karışım 13/20
 مزجاة muzcat – **hindik** – wenig, gering · az 6/8
 مزمل muzzemmil – **cil li xwe werdayî** – Eingehüllter · örtünüp
 büriinen 9/9
 مزن muzn – **ewr** – Wolke · bulut 6/6
 مزين muzeyyen – verziert · süslenmiş 13/11
 مستقبل musteqbel – **ê bêtin** – kommend, Zukunft · gelecek 9/8
 مستند mustened – **balgeh** – Rückenlehne · arkalık, dayanak 8/16
 مشحون meşhûn – **tejî** – voll · dolu 6/5
 مشكاة mişkat – **kulek** – Nische, Luke · pencere, hücre 9/4
 مشكل muşekkel – wohlgestaltet · biçimli 13/11
 مشي meşy – **çûn** – Gehen · yürüme, gitme 3/3
 مصباح misbah – **çira** – Lampe · kandil, lamba 9/4
 مصر misr – **bajar** – Stadt · şehir 4/5
 مطر meter – **baran** – Regen · yağmur 3/5
 معجر mi'cer – **gulac** – Kopftuch · başörtüsü 8/16
 معز me'z – **bizin** – Ziege · keçi 8/12
 معتود me'qûd – **girêdayî** – geknotet · düğümlenmiş 9/3
 معقول me'qûl – **girêdayî** – gefesselt · bağlanmış 9/3
 معك me'ek – **digel te** – mit dir · seninle 13/42
 معمعان me'me'an – **germî** – Gluthitze · kızgın sıcak 13/17
 معي me'ye – **digel min** – mit mir · benimle 13/42
 معين me'in – **ava carî** – Quellwasser · pınar suyu 12/8
 مغسول mexsûl – **şûştî** – gewaschen · yıkanmış 5/7
 مقام meqam – **cih** – Ort, Stelle · yer, makam 13/6
 مقت meqt – **buxd** – Hass · nefret 7/4
 مقتول meqtûl – **kuştî** – getötet · öldürülmüş 5/7
 مقرر meqr – **cih** – Wohnort · yurt, mesken 13/6
 مقرمة miqreme – **mehreme** – Kopftuch · başörtüsü 8/16
 مقسمة meqşime – **par** – Anteil · pay, hisse 8/5
 مقنعة miqne'e – **mehreme** – Schleier, Kopftuch · peçe, başörtüsü 8/16
 مقنة miq – **mehebbet** – Liebe · sevgi, aşk 7/11
 مكاء muka' – **firûzî** – Pfeifen ? · ıslık ? 13/19
 مكتوب mektûb – **nivîsayî** – geschrieben · yazılmış 9/10
 مكتوم mektûm – **veşerayî** – verborgen · gizli 9/3
 مكمل mukellel – gekrönt, geschmückt · taçlanmış, süslü 13/11
 مكنون meknûn – **veşerayî** – verborgen · gizli 9/3
 ملا' mele' – **meclis** – Versammlung · meclis 13/5
 ملح milh – **xwê** – Salz · tuz 8/13
 ملزم milzem – **mişar** – Säge ? · testere ? 10/6
 ممررد mumerred – **hilû** – geglättet · cilalanmış 13/23
 من الجهل فر mine'l-cehli firre – **ji cehlê birev** – Flieh vor der

Unwissenheit! · Cehaletten kaç! 13/45
 منشور mensûr – **belavbûyî** – verstreut · saçılmış 9/5
 منجنون mencenûn – **gerdûn** – Schöpfrad · dolap, su dolabı 7/9
 منشور menşûr – **belavbûyî** – ausgebreitet · yayılmış 9/5
 منطق mintaq – **kemer** – Gürtel · kemer 8/15
 منطقة mintiqe – **kemer** – Gürtel · kemer 8/15
 منظر menzer – **rû** – Anblick · görüntü 7/15
 منكب menkib – **mil** – Schulter · omuz 2/6
 منهاج minhac – **rê** – Weg · yol 10/9
 منور munewwer – **biruhnayî** – erleuchtet · aydınlatılmış 9/4
 مني minnî – **ji min** – von mir · benden 13/43
 مهجة muhce – **rûvî, ruh** – Herzblut, Seele · yürek kanı, can 7/13
 مهدي muhdiy – **delîl** – Führer · rehber 13/30
 مهر muhr – **kurî** – Fohlen · tay 10/7
 مواليد mewalîd – **nebat, me'den, heywan** – die drei Naturreiche · üç
 âlem (bitki, maden, hayvan) 12/6
 موءودة mew'ude – **keça sax binerdkirî** – lebendig begrabenes
 Mädchen · diri diri gömülen kız 9/6
 موت mewt – **mirin** – Tod · ölüm 2/6
 موزون mewzûn – **kêşayî** – gewogen · tartılmış 9/5
 موش muweşşeh – geschmückt · süslü 13/11
 موقوفة mewqûze – **bi dar kuştî** – erschlagen · sopayla öldürülmüş 9/6
 ميت meyyit – **mirar** – tot, Toter · ölü 5/7
 ن نار nar – **agir** – Feuer · ateş 3/4
 ناقة naqe – **deve** – Kamelstute · dişi deve 10/7
 نبأ neba – **xeber** – Nachricht · haber 2/7
 نبل nebl – **tîr** – Pfeil · ok 6/10
 نبی nebi – **pêxember** – Prophet · peygamber 4/11
 نجاح necah – **xilasbûn** – Gelingen · başarı 13/13
 نحاس nuhas – **paxir** – Kupfer · bakır 2/13
 نحافة nehafet – **zebûnbûn** – Magerkeit · zayıflık 13/31
 نداء nida' – **gazî** – Ruf · çağrı 13/19
 نساء nisa – **jin** – Frauen · kadınlar 2/3
 نشاب neşşab – **tîr** – Pfeil · ok 6/10
 نصب neseb – **zehmet** – Mühe · zahmet 12/5
 نصره nusret – **arî** – Beistand · yardım, destek 13/28
 نصيب nesîb – **par** – Anteil · pay, hisse 8/5
 نضاختان nedda xetan – **herdu ê hildikelin ji avê** – die beiden
 sprudelnden Quellen · fişkiran iki pınar 9/7
 نضارة nedaret – **geşî** – Frische · tazelik 13/34
 نضر ndr – **zêr** – Gold · altın 2/13
 نظر nezer – **nêrîn** – Blick · bakış 8/9
 نعاس nu'as – **ponijîn** – Schläfrigkeit · uyku basması 13/16
 نعل ne'l – **nal** – Hufeisen · nal 7/7

نقرة *nuqr* – **zîv** – Silber · *gümüş* 2/13
 نقع *neq'* – **toz** – Staub · *toz* 2/10
 نكال *nekal* – exemplarische Strafe · *ibret cezası* 13/8
 نهارة *neharen* – **bi roj** – tagsüber · *gündüz* 13/45
 نهر *nehr* – **cû** – Fluss, Bach · *ırmak, dere* 2/12
 نهي *ney'* – **xav** – roh · *çiğ* 3/10
 نياح *niyah* – **hewar** – Klage · *ağıt, feryat* 13/13

ه

هادي *hadiy* – **delîl** – Führer, Wegweiser · *rehber, kılavuz* 13/30
 هامة *hame* – **ser** – Kopf, Scheitel · *baş, tepe* 8/16
 هباء *heba* – **toz** – Stäubchen · *zerre, toz* 2/10
 هبوة *hebût* – **toz** – Staub · *toz* 2/10
 هجعة *hec'e* – **xew** – Schlaf · *uyku* 13/16
 هجمة *hecm* – **ker** – Esel ? · *eşek* ? 8/12
 هرب *herb* – **revîn** – Flucht · *kaçış* 8/6
 هرة *hirre* – **pisîk** – Katze · *kedi* 11/13
 هرولة *herwele* – **zûhrêcûn** – Laufschrift · *koşar adım* 13/31
 هزج *hezec* – **istiran, têkilbûn** – Lied; Vermischung · *şarkı; karışma* 13/20
 هزيمة *hezîmet* – **revîn** – Niederlage, Flucht · *bozgun, kaçış* 8/6
 هلوع *helû'* – habgierig, kleinnützig · *hırslı, sabırsız* 13/9
 همس *hems* – **deng** – Flüstern, leiser Laut · *fısıltı* 7/17
 هنا *huna* – **li hêr** – hier · *burada* 2/14
 هول *hewl* – **tirs** – Schrecken · *korku, dehşet* 7/5
 هيح *heyc* – **toz** – Staubwolke · *toz bulutu* 2/10

و

وابل *wabil* – **baran** – Platzregen · *sağanak* 3/5
 واحد *wahid* – **yek** – eins · *bir* 11/14
 وادي *wadî* – **newal** – Tal · *vadi* 5/4
 وارث *waris* – **miras** – Erbe (Person) · *vâris* 13/13
 والد *walid* – **bab** – Vater · *baba* 2/3
 والدة *walide* – **da** – Mutter · *anne* 2/3

وبال *webal* – **guneh** – Unheil · *vebal* 8/8
 وتد *weted* – **sing** – Pflock · *kazık* 12/9
 وتر *witr* – **fer** – ungerade Zahl · *tek* 4/6
 وجع *wec'* – **êş** – Schmerz · *ağrı* 7/7
 وجل *wecl* – **tirs** – Angst · *korku* 7/5
 وجه *wech* – **rû** – Gesicht · *yüz* 7/15
 وحل *wehel* – **herî** – Schlamm · *çamur* 12/8
 وداد *widad* – **mehebbet** – Liebe · *sevgi, aşk* 13/26
 ودق *wedq* – **baran** – Regen · *yağmur* 12/8
 ورق *wereq* – **pelg** – Blatt · *yaprak* 8/18
 ورود *wurûd* – **gihîştin** – Ankunft · *varış* 13/27
 وزر *wizr* – **guneh** – Last, Sünde · *yük, günah* 8/8
 وستی *wesmiyy* – **baran** – Frühjahrsregen · *bahar yağmuru* 3/5
 وصب *weseb* – **êş** – Schmerz, Krankheit · *ağrı, hastalık* 12/5
 وصول *wusûl* – **gihîştin** – Ankunft · *varış* 13/27
 وصيد *wesîd* – **wereng** – Vorhof ? · *avlu* ? 13/22
 وطء *wet'* – **gan** – Beischlaf · *cinsel birleşme* 13/33
 وطر *weter* – **hewceyî** – Bedürfnis · *gereksinim, ihtiyaç* 8/9
 وعاء *wi'a'* – **aman** – Gefäß · *kap* 12/10
 وغى *wexa* – **şer** – Schlacht · *savaş, cenk* 8/6
 وفضة *wefde* – **kêşik** – Köcher · *okluk, sadak* 6/10
 وقار *wiqar* – **giranî** – Würde · *vakar* 13/18
 وفر *wiqr* – **bar** – Last · *yük* 7/8
 وهاج *wehhac* – **biruhnayî** – strahlend · *parlak* 9/4
 وهل *wehl* – **tirs** – Schreck · *dehşet* 7/5

ي

يحموم *yehmûm* – **dû** – schwarzer Rauch · *kara duman* 13/23
 يسرى *yusra* – **çep** – linke Seite · *sol taraf* 11/8
 يقطين *yeqtîn* – **kundik** – Kürbis · *kabak* 6/4
 يمم *yemm* – **behr** – Meer · *deniz* 6/6
 يميني *yumna* – **rast** – rechte Seite · *sağ taraf* 11/8
 يمين *yemîn* – **sond** – Eid · *yemin* 11/9
 ينبوع *yenbû'* – **kehnî** – Quelle · *pınar, kaynak* 6/7

*

QUELLEN

Ehmedê Xanî, *Nûbara Biçûkan*, Druck İstanbul 1903 (Faksimile).

Z. Kaya (Hg.), *Nûbara Biçûkan*, Roja Nû, Stockholm 1986.

Taha, türkische Übersetzung mit eigener Verszählung ? .

ROHFASSUNG · NICHT ZUR VERBREITUNG · NICHT ZUR VERÖFFENTLICHUNG